

SURİYE KÜRTLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ALGISI

SURİYE KÜRTLERİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU



**SURİYE KÜRTLERİNİN TÜRKİYE’DEKİ KÜRT SORUNU VE
ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ALGISI:
SURİYE KÜRTLERİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU**
Temmuz 2014



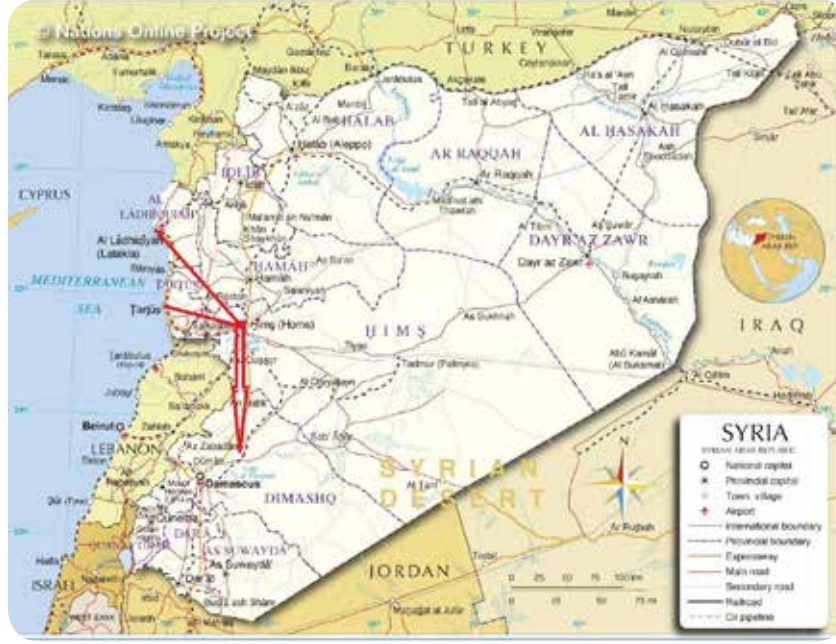
International Middle East Peace Research Center
Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi

IMPR | ULUSLARARASI ORTADOĞU BARIŞ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
Mustafa Kemal Mah. Barış Sitesi 2093 (74) Sok. No: 46
Çankaya-Ankara (Eskişehir Yolu AB Bakanlığı Arkası)
Telefon-: +90 312 287 70 16 | **Fax:** +90 312 287 70 10
www.impr.org.tr | @imprcenter | imprcenter@gmail.com

Copyright © Temmuz 2014 | IMPR



IMPR bu raporun hazırlanması ve yayınlanmasındaki katkılarından ötürü Açık Toplum Vakfı'na ve Chrest Foundation'a teşekkür eder.



SURİYE KÜRTLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ALGISI

SURİYE KÜRTLERİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU

© 2014 IMPR

Yayınların telif hakları IMPR'a ait olup, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayınlanamaz.

IMPR | Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi

Mustafa Kemal Mah. Barış Sitesi 2093 (74) Sok. No: 46

Çankaya-Ankara (Eskişehir Yolu AB Bakanlığı Arkası)

Telefon: +90 312 287 70 16 | **Faks:** +90 312 287 70 10

www.impr.org.tr | @imprcenter | imprcenter@gmail.com

İÇİNDEKİLER

İçindekiler | 5

Yönetici Özeti | 7

Araştırmaya Dair | 13

Metodoloji | 15

Araştırmada İzlenen Yöntem | 15

Araştırmanın Modeli | 16

Veri Toplama Araçları | 16

Nicel Araştırma Veri Toplama Araçları | 16

Araştırmanın Etik Boyutu | 16

Araştırmanın Yapıldığı Tarih | 16

Suriye Kürtlerinin Suriye İçerisindeki Genel Durumu | 17

Suriye'deki Kürtlerin Siyasal Eğilimleri | 19

Suriye Kürt Muhalefeti | 20

Suriye'de KDP'ye Yakın Partiler | 23

Suriye Kürt Partileri Arasındaki Uyuşmazlıklar | 24

Suriyeli Kürtlerin Soruna Bakışları ve Algılamaları | 26

Suriye Kürtlerinin Türkiye'den Beklentileri | 28

YÖNETİCİ ÖZETİ

IMPR olarak daha önce yayınladığımız İnan Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı ile Irak Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı'nın ardından, söz konusu raporların bir devamı olarak da görülebilecek olan Suriye Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı'nı yayınlamaktan büyük bir mutluluk duymaktayız.

Kürt sorunu, Orta Doğu'da dört ülkeyi doğrudan ilgilendiren bölgenin en önemli krizlerinin başında gelmektedir. Kürt sorunu, Kürtler tarafından meşru, insani, hukuki ve medeni hakların Kürtlere tanınması olarak ifade edilmesine karşın; çoğu zaman illegal, dış mihrakların oyunu, bölücülük, milliyetçilik benzeri tanımlarla ortaya konulmuştur. Bu haklara ulaşabilmek için bazen isyan, kimi zaman başkaldırı ve kalkışma, kimi zaman da barışçıl yöntemleri seçen Kürtler temelde kendilerine yapılan haksızlık ve hukuksuzluğa karşı çıkmışlardır. Temel insan hakları, ortak yaşam tecrübesi ve tarihsel idari, siyasi, askeri ve ekonomik uygulamalar bağlamında çözülmesi mümkün olan bir sorun, zamanla siyasi, ekonomik ve güvenlik sorununa dönüştürülmüş ve sonuçta toplumsal bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Esasında günümüz evrensel değerleri ile tarihsel uygulamalar referans alınarak çözümler üretmek mümkünken, bunun sürekli ertelenmesi, krizin daha da derinleşmesine ve çözümden uzaklaşılmasına yol açmıştır. Nitekim özellikle de Türkiye'de Kürt sorununun bir realite olarak kabul edilmesinin ve çözümü için adım atılmasının, Kürt kamuoyunda heyecanla karşılanması da Kürtlerin barışçıl ve insani çözümlere olan desteğini göstermektedir.

Kürt sorununun insani boyutu, tarihsel olarak şiddet sorununun gölgesinde kalmıştır. Ancak gerçekte Kürt sorununda çözümsüzlük doğrudan şiddet olgusunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak tanımlamaya bakılınca Kürt sorununun sadece şiddet sorunu olmadığı ve çözülmemesinden kaynaklı birçok soruna dönüştüğü görülmektedir. Bir başka ifadeyle; günümüzde Güneydoğu sorunu, göç sorunu, işsizlik sorunu, taş atan çocuklar sorunu, kadın sorunu, ana dilde eğitim sorunu, kendi kendini yönetme sorunu, kimlik sorunu, temel insan hakları sorunu, kavramsal düzeyde bir Kürdistan sorunu, sınırlar sorunu, kaçakçılık sorunu ve benzeri birçok sorun doğrudan Kürt sorununun çözülmemesinden kaynaklı bir olgu olarak karşımızda durmaktadır. Dolayısıyla Kürt sorunu o kadar kompleks ve girift bir hal almıştır ki, bu sorunların hangisi diğerinin sebebidir ya da hangisi sonuçtur artık ayırt edebilmek bile mümkün değildir.

Türkiye’de 1920’lerden itibaren farklı şekillerde varlığını sürdüren Kürt sorununun demokratik yöntemlerle çözümüne yönelik girişimlerin başlaması, yalnızca Türkiye’de değil Kürtlerin yaşadığı tüm ülkelerde ve bölgelerde yeni bir sürecin ve beklentinin yaşanmasına yol açmıştır. Türkiye’deki Kürt sorununun demokratik ve anayasal düzeyde çözümü yönünde atılmış ve atılacak her türlü adımın Türkiye’nin demokratikleşmesi, birlikte yaşam kültürünün gelişmesi ve barışın tesisini ilgilendiren bir konu olmanın ötesine geçtiği ve doğrudan İran, Irak ve Suriye’yi de içine alan birlikte barış içinde yaşama amacı ve hedefini ilgilendirdiği bilinmektedir.

IMPR tarafından hazırlanan bu 3. raporda, Türkiye’de yaşanan Kürt sorununun bölgede Suriye, bir diğer adıyla Rojava Kürtleri tarafından nasıl algılandığı üzerine odaklanmak ve bu alanda algı, beklenti, düşünce ve duyguların nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir. “Suriye’deki Kürt Grupların Kürt Sorunu Algısı ve Çözüm Önerileri Raporu” bir yandan Kürt sorununun çözümüyle ilgili farklı yaklaşımların ortaya konmasına yol açacak, diğer yandan da Kürt sorununa yönelik çözüm önerilerinin tüm Orta Doğu’nun demokratikleşmesine ve birlikte yaşam kültürüne katkı sağlayabilecektir.

IMPR tarafından hazırlanan bu 3. raporda, Türkiye’de yaşanan Kürt sorununun bölgede Suriye, bir diğer adıyla Rojava Kürtleri tarafından nasıl algılandığı üzerine odaklanmak ve bu alanda algı, beklenti, düşünce ve duyguların nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

Raporun hazırlanması için Rojava’da ve Suriye dışında yaşayan Kürtlerle doğrudan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmaları kapsamında bölgedeki kanaat önderleri, STK temsilcileri, akademisyen, siyasetçi, yerel aşiret liderleri ve araştırmacılarla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Raporun hazırlanmasında öncelikle olarak saha verileri objektif şekilde değerlendirilmeye çalışılmış ve her türlü görüş, bakış açısı ve algı tarafsız bir şekilde raporda yansıtılmaya çalışılmıştır.

Suriyeli Kürt grupları kapsayan saha araştırması, gözlem ve mülakatlardan elde edilen sonuçlar özetle şöyle sıralanabilir:

- Komani’den bir aktivistle yapılan görüşmede Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olabileceğini; çünkü Suriye Kürtlerinin babalarının ve annelerinin 1920 sonrasında Türkiye’den Suriye’ye göç ettiğini, Türkiye’nin bunların vatandaşlık haklarını tanıması halinde yaklaşık 300.000-400.000 Suriye vatandaşının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabileceğini ifade etmiştir. Bu durum dahi Türkiye’nin Suriye Kürtlerine yönelik yaklaşımını etkileyebilir. Çünkü bu durumda Türkiye’nin, kendi vatandaşlarının haklarını koruyabilmek için Suriye üzerinde politika yapma hakkı elde edebileceğini belirtmiştir.
- Suriye Kürtleri barış görüşmelerinin başlamasıyla büyük bir iyimserlik içerisine girdiler. Gazeteci Sirwan K.’e göre “Suriye Kürtleri görüşmeleri kendi gelecekleri açısından yeni bir başlangıç olarak gördüler. 100 yıllık Şam çilesinin sona ermesi olarak algılandı. Görüşmeler halkı etkilediği gibi halk da gerçekten bunu hissediyordu. Bu siyasi bir ittifakın çok daha ötesinde bir durumdur. Bu durum bir amaç, aile bağlarının yerinden kurulması ve ortak kaderin gerçekleşmesi olarak görüldü”.

- Yekiti üyesi olduğunu belirten F. Mustafa, Kürtlerin Suriye krizinde 3. Yol seçeneğini desteklediklerini ifade etmiştir. Mustafa'ya göre "Biz Suriye Kürtleri aslında üçüncü bir tarafız. Esad bizi istiyor, muhalifler de bizi istiyor. Kürt bölgelerini ise YPG koruyor. Kürtler Araplar arasındaki çatışmalarda taraf olmak istemiyorlar. Çünkü ikisine de güvenmiyoruz".
- Görüşmeye katılanların yaklaşık % 68'i Türkiye'nin Suriye'yi tanımadığını, yanlış adımlar attığını ifade etmektedirler.
- PYD'nin üst düzey yönetiminde yer alan bir görüşmeci, Davutoğlu'nun Suriye meselesinde aktif bir rol oynadığını belirtirken, Suriye Kürtlerine dönük anlam veremedikleri bir karşı duruş içinde olduğunu ifade etmiştir.
- PYD Eş-Başkanlık Siyasi ve Medya Sorumlusu Sihanouk Dibo, Suriye Kürtlerinin barış istediğini ve barış için Türkiye'ye yönelik hiçbir olumsuz hareket içinde olmadığını belirtmektedir. Dibo, Türkiye'nin Kürtlerin barış elini tutmasının her iki halkın yararına olacağını ifade etmektedir.
- PYD üst yönetiminde yer alan bir yetkili, Türkiye'nin Suriye Kürtlerine sürekli bir şekilde Arap muhalefeti altında toplanmalarını ve Esad rejimine karşı güç kullanmalarını telkin etmesine karşın, Suriye Kürtlerine yönelik herhangi bir politika değişikliğine gitmediğini ifade etmiştir. Kürtlerin her iki koşulu kabul etmesi durumunda ise Türkiye'nin Suriye Kürtlerine yönelik nasıl bir tutum geliştireceğinin bilinmediğini belirtmiştir.
- Serekaniye'de eski Halk Meclisi üyesi bir görüşmeciye göre Suriye'deki Kürtlerin ve partilerin bir kısmı kendilerini Apocu olarak tanıtırken diğerleri de Barzanici ismini kullanmaktadırlar. Her ikisi arasında ideolojik, örgütlenme ve talepler konusunda farklılıklar bulunmasına karşın, temelde Kürtlerin kendi kendilerini yönetmesi için mücadele ettiklerinden halk nezdinde büyük bir farklılıklarının olmadığını belirtmektedir.
- Kamışlı'dan bir görüşmeci Suriye Kürtlerinin dilin kullanımı konusunda oldukça hassas olduklarını ileri sürmektedir. Kendisinin eskiden Yekiti üyesi olduğunu ancak çatışmalar başladıktan sonra PYD'e katıldığını ifade eden görüşmeciye göre Suriye Kürtleri dil konusunda Türkiye Kürtlerinden de farklıdır. "Suriye'de Kürtler evde Arapça konuşmaz ve Baas'ın kontrolü altına girmezlerdi. Kürtçe konuşurlar ve Kürt kimliklerini, kültürlerini devam ettirirler. İki grup arasında evlilikler de oldukça sınırlıdır. Ama Türkiye'deki Kürtlerin bir kısmı Kürtçeyi bile bilmiyorlar ve bu onlar için önemli değildir. Anlamıyorum bazen bu durumu" diyerek iki kesim arasındaki farklılığı ortaya koymaya çalışmıştır.
- İnsani yardım meselesi oldukça önemli bir hal almıştır. Suriye Kürtleriyle gerçekleşen görüşmelerde Türkiye'nin insani yardımlar için açık kapı politikasını hayata geçirmesi talep edilmiştir. Bazı kesimler tüm Arap ülkelerinin Suriye'deki farklı Arap güçlerine sürekli destek gönderirken, Türkiye'nin de kendilerine yardımcı etmesini beklediklerini ifade etmişlerdir.
- Görüşmeye katılanların yaklaşık % 85'i PYD'nin halk desteğine sahip olmasını, bölgede kalarak savaşmayı tercih etmesi ve Kürtleri savaşın dışında tutmasına bağlamaktadır.
- Gazeteci Sirwan K'e göre Suriye Kürtleri, Türkiye ile KRG arasında kurulan ilişkilerin gelecekte Suriye Kürtleri ile de kurulabileceğini öngörmektedir. Suriye'de Kürtlerin otonomi elde etmesinden sonra Türkiye'nin Kürt bölgelerindeki en önemli partner olması yönünde halkta bir beklenti olduğunu belirtmektedir. Bu süreçte tarafların gelecekteki ilişkilerine zarar verecek girişimlerden kaçınmasının önemli olduğuna dikkat çekilmektedir.
- Amudeli Ş.D'a göre Erdoğan ve Öcalan barış sürecinin mimarları arasında yer almaktadır. Son 10 yıl içinde Kürt sorununda yaşanan gelişmelerin Erdoğan'ın politikalarından bağımsız değerlendirilemeyeceğini ifade eden Ş.K'e göre, 10 yıl önce Kürtçe konuşmanın, Kürtçe kitap

ve yazı çıkartmanın bile suç olduğu bir aşamadan çok öteye taşındığına dikkat çekmektedir. Erdoğan'ın sürece liderlik etmekle birlikte, barışın hukuki ve anayasal zeminin Erdoğan'ın beklentisinden çok daha uzun bir süreyi alacağını öngörmektedir.

- Suriye Kürtleri ile gerçekleşen görüşmelerde temelde üzerinde uzlaşılan taleplerin olduğu dikkat çekmektedir. Hem KDP'li hem PYD'li hem de herhangi bir partiye bağlı olmayan Kürt hareketlerinin üzerinde hem fikir olduğu temel konuların başında Türkiye'nin Suriye'deki Kürtleri tanıması ve onların mücadelesine destek verme isteği gelmektedir. Görüşmecilerin yaklaşık % 87'si Türkiye'nin Suriye'deki Kürtlerin siyasi kazanımlarını tanımadığını ifade etmiştir.
- Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmı Türkiye'nin radikal İslamcı grupları Kürtlere karşı desteklediğine inanmaktadır. Görüşmeye katılan kesimlerin % 68'i Türkiye'nin muhalif gruplara, Kürtlere karşı kullanılmak üzere silah desteği verdiğine inandığını ifade etmiştir. Öte yandan aynı kesimler Türkiye'de barış süreci başarıya ulaşırsa, Türkiye'nin Suriye Kürtlerine yönelik politikalarında da bir değişimin olacağına inanmaktadır.
- Kobani'de Temmuz 2014'de görüştüğümüz Avukat A.B. savaştan sonra Kobani'nin nüfusunun 450 bin civarında olduğunu ve son dönemde İŞİD'in yoğun şekilde saldırılarda bulunmasına karşın, Türkiye'nin sınırı kapalı tuttuğu eleştirisini yapmıştır. A.B.'e göre Kobani'de yaşayan halk, İŞİD saldırılarının arkasında Türkiye'nin olduğunu düşünmektedir. Hem sınırın kapalı tutulması hem de İŞİD saldırılarından dolayı Türkiye'ye yönelik büyük bir tepkinin oluştuğunu ifade etmiştir.
- Serekaniye'deki eski Halk Meclisine üyesi bir bayan katılımcı Suriye'de Kürtlerin Ecnebi ve Mektum diye adlandırıldıklarını ifade ederken, Ecnebilerin çocukları olan Mektumilerin varlıklarının bile kabul edilmediğini; devrimle birlikte Kürtlerin özgürleştiğini ifade etmiştir. Kürtlerin devrimle elde ettikleri kazanımların vazgeçmeyeceklerinin altını çizmiştir.
- KDP'nin ilk başlarda Suriye Kürtleriyle ilgilenmeye başladığını öne süren insan hakları savunucusu ve avukat R.'e göre zamanla KDP'nin doğru inisiyatifler geliştirememesi, partinin zayıflamasına yol açmıştır. KDP'nin üst düzey yetkilileri ile bir çok görüşme gerçekleştirdiğini belirten görüşmeciye göre, KDP Suriye'deki süreci anlamada ciddi sorunlarla karşı karşıyadır.
- Serekaniye'den görüşmeye katılan ve KDP'nin resmi düzeyde üyesi olduğunu ifade eden bir avukata göre, PYD tek taraflı bir yönetim anlayışıyla hareket etmektedir. Ancak, PYD'nin özellikle Serekaniye'deki savaşta gösterdiği fedakârlıklar, partinin Suriye Kürtleri üzerindeki etkisini ve saygınlığını artırmasına yol açmıştır.

Barış sürecinin öncelikli olarak çatışmamayı sağlaması açısından bir sonuç doğurduğunu ifade eden Kamişlı'dan bir gazeteciye göre, bundan sonraki sürecin de başarılı olabilmesi için ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere, insanların kendilerini ifade edebilecek kanalların açılması gerekir.

- Kamişlı'dan görüşmeye katılan bir diğer KDP üyesi ise halkın KDP'nin yanında yer aldığını ancak PYD'nin askeri olarak öne çıktığına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte görüşmeci Suriye Kürtlerinin PYD'den ziyade YPG'ye bağlılıklarını ifade ettiklerini öne sürmektedir.
- Kendisini Kürt yurtseveri olarak tanımlayan Kamişlı'dan bir görüşmeci, halkın PYD'den

ziyade YPG'ye yönelik desteği olduğunu ifade etmiştir. YPG'nin partiler üstü bir güç olarak halk tarafından algılandığını ifade eden katılımcıya göre, YGP'nin asayiş görevini sınırları korumakla tanımlaması, halkın YPG'e olan inancını güçlendirmiştir.

- Suriye KDP'si Yönetim Kurulu üyesiyle gerçekleşen bir görüşmede KDP'nin açık bir şekilde federasyonu desteklediği ifade edilmiştir. Ancak konuşmanın ilerleyen bölümlerinde Afrin, Kobani, Halep ve Şam'daki Kürtlerin durumu düşünüldüğünde Kürtlerin farklı bir model geliştirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir.
- Türkiye'den beklentiler bağlamındaki bir soruya görüşmecilerin yaklaşık % 95'i en önemli ve acil sorunlarının başında, sınır kapılarının insani yardımlar için açılması olduğunu dile getirmiştir. Özellikle başta ilaç, gıda, elektrik olmak üzere her şeye ihtiyaç duyduklarını ifade eden görüşmeciler, İslami hassasiyeti olan Erdoğan'ın bu konuda sessiz kalmasına anlam veremediklerini ifade etmişlerdir. % 5'lik kısım ise PYD'nin dağıtımları kendi denetimine aldığını ve sivil halkın gelen yardımlardan yararlanamayacağını ifade etmişlerdir.
- ARA News'ten bir gazeteci ile gerçekleşen görüşmede PYD'nin tek taraflı bir şekilde bölgede otoriter bir yönetim kurmaya yöneldiği ifade edilmiştir.
- Barış sürecinin öncelikli olarak çatışmamayı sağlaması açısından bir sonuç doğurduğunu ifade eden Kamışlı'dan bir gazeteciye göre, bundan sonraki sürecin de başarılı olabilmesi için ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere, insanların kendilerini ifade edebilecek kanalların açılması gerekir. Bir yandan çatışmasızlık önemli bir adım iken diğer yandan da sürecin yasal zemine kavuşturulmamasının büyük bir risk oluşturduğu ifade edilmiştir.
- Aliko aşiretinden olduğunu ifade eden Kamışlı'dan bir doktora göre, Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmı, akrabalık bağları düşünüldüğünde Türkiye'deki Kürtlerle yakın bir bağa sahiptir. Görüşmeci, bundan dolayı barış sürecinin, İran veya Irak Kürtlerinden ziyade doğrudan Suriye Kürtlerinin geleceğini ilgilendirdiğini ifade etmiştir.
- Kamışlı'da Belediye'de mühendis olarak Baas döneminde çalıştığını belirten bir görüşmeci eşinin Türkiyeli olduğunu, çocuklarına Türkçe öğrettiğini; ancak savaş sırasında Türkiye'nin Suriye Kürtlerine karşı izlediği politikadan dolayı büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını ifade etmiştir. Herhangi bir parti üyesi olmadığını altını çizen görüşmeci yaşının 62 olduğunu, partilerden anlamadığını; ancak sınırların kapatılmasıyla tüm yaşamının altüst olduğunu, insani yardım malzemelerine bile düzenli ulaşamadığını ifade etmektedir.
- Türkiye'nin model olması tartışmalarına değinen ve kendisini tarafsız bir liberal Suriyeli Kürt olarak tanımlayan bir yazara göre Türkiye yalnızca Türklere değil tüm Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya model olmak için Kürtleri de kapsayacak demokratik bir model inşa etmek zorundadır.
- Tırbesiye'den olduğunu ifade eden bir görüşmeciye göre Kürtler konu büyük Kürdistan'a geldiğinden realist bir perspektife sahiptirler. Bölgesel ve ülkesel koşulların yanı sıra kültürel nedenlerden dolayı da bağımsız büyük Kürdistan'ın kurulmasının gerçekçi olmadığını ifade eden görüşmeciye göre, PKK'de ilk çıktığında bağımsız ve birlikte fikrini savunurken, şimdilerde demokratik otonomiye savunmaktadır. Suriye Kürtlerinin de bağımsız bir Kürt devleti kurmak yerine Suriye içerisinde kalarak otonomi elde etmeye çalıştıklarının görülmesi gerekir. Görüşmeciye göre Suriye Kürtleri Araplar ve Hıristiyanlarla birlikte yaşarken, Türkiye Kürtleri Türkler ve İran'dakiler de Farslarla birlikte yaşamaktadır. Bundan dolayı en doğru çözümün Kürtlerin kendi bölgelerinde otonomi elde etmesi ve bunun da Ankara, Şam, Bağdat ve Tahran tarafından desteklenmesi olduğu ifade edilmektedir.
- Görüşmecilerin yaklaşık % 60'sı 2011 başında bile PYD'nin bölgede güçlü bir yapıya sahip olmadığını ifade etmiştir. Ancak, çatışmaların başlamasıyla Kürt bölgelerinde bir güç

Kürt sorununun insani boyutu, tarihsel olarak şiddet sorununun gölgesinde kalmıştır. Ancak gerçekte Kürt sorununda çözümsüzlük doğrudan şiddet olgusunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak tanımlamaya bakılınca Kürt sorununun sadece şiddet sorunu olmadığı ve çözülmemesinden kaynaklı birçok soruna dönüştüğü görülmektedir.

boşluğu çıktı. Diğer Kürt partileri pozisyon almada zorlandıkları bir vakit, PYD hızlı bir şekilde silahlı olarak da örgütlenmeye başladı. Suriye Kürtleri PYD'nin izlediği siyasetle bölgelerinin çatışmalardan uzak kaldığını düşünmektedir. Serekaniye dışında 2011 başından itibaren Kürt bölgelerinde doğrudan tüm halkı etkileyen çatışmaların yaşanmamasını PYD'nin başarısı olarak gördü.

- Görüşmeye katılan KDP dışındaki görüşmecilerin yaklaşık % 75'i PYD'yi Suriye Kürtleri arasında en önemli güç olarak tanımlamışlardır. KDP'liler ise askeri anlamda PYD, ancak halk nezdinde KDP'nin güçlü olduğunu belirtmektedirler.
- Suriye Kürtlerinin bir kısmı ilan edilen Kantom sistemini desteklerken, diğerleri ise bunun yeterli olmadığını ve Kürtlerin en az federal bir bölgeye sahip olması gerektiğini ifade etmektedirler. Görüşmeye katılanların tümü Kürtlerin mutlaka anayasal düzeyde haklarının tanınması ve kendi kendilerini yönetim hakkının elde edilmesini savunmaktadırlar.
- Kobani'den görüşmeye katılan ve kendisini aşiret üyesi olarak tanımlamak isteyen bir görüşmeci, Barzani hareketinin Kobani ve Afrin bölgesinde etkisiz olduğunu; ancak Derik ve Kamışlo'da devrim öncesi dönemde halk nezdinde bir etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Halkın diğer küçük partileri tanımadığını ifade etmiştir.
- PYD'nin halk nezdinde kabul gören bir etkisinin olduğunu belirten Halepli bir Kürt Aktivist ise PYD'nin askeri anlamda halkı savunduğunu buna karşın KDP, Yekiti veya diğer partilerin şimdiye kadar Suriye Kürtlerine yönelik hiçbir şey yapmadığının altını çizmiştir.
- IŞİD'in Musul başta olmak üzere Irak içerisinde Sünni Arap bölgelerini ele geçirmesinin ardından gerçekleştirilen görüşmelerde, hem Irak Kürtleri ile ortak mücadele hem de bağımsız bir Kürdistan'ın ortaya çıkması konusunda büyük bir iyimserliğin hâkim olduğu gözlemlenmiştir.
- Suriye KDP'sine bağlı bir kesim, PYD'lilerin sınır bölgesinde KDP güçleri ile birlikte ortak savunma oluşturabileceğini öne sürmesi dikkat çekicidir.
- PYD'ye karşı olduğunu söyleyen Derike Hamo'dan bir genç ise IŞİD'in saldırıları sonrası PYD'ye olan sempatisinin arttığını ifade etmiştir.
- Hasaki vilayetinden parlamenter seçildiğini belirten bir görüşmeci, şimdi ise herhangi bir tarafta yer almadığını ancak Türkiye'nin Suriye Kürtlerine uyguladığı politikalarından halkın rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Eski Parlamente göre Türkiye, Suriye iç savaşında bir tarafın yanında durarak Suriye Kürtlerinin güvenini kaybetmiştir.

ARAŞTIRMAYA DAİR

Temelde iki yöntem üzerine odaklanarak yürütölen projede ilk aşamada doğrudan literatür taraması, derlenmesi ve tasnifine odaklanılmıştır. Bu bağlamda araőtirmaya, öncelikli olarak konu hakkındaki yerli ve yabancı literatürün taranması ile başlanmıştır.

Proje metninde vurgulanan saha araőtirmasının gözlem, yüz yüze görüşmeler ve yarı yapılandırılmış sorularla derinlemesine mülakat uygulamaları literatür taraması ve bulguların değerlendirilmesi sonrası başlamıştır.

Saha araőtirması esnasında gözlem, röportaj ve yarı yapılandırılmış mülakatlar yöntemiyle algı çalışmasına yönelik birincil elden veriler derlenmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda Suriye Kürtlerinin yaşadığı Haseki Vilayeti'nde doğrudan gözlem, röportaj ve saha araőtirmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Kobani, Afrin ve Halepli Kürt kesimleriyle Suriye dışında farklı ölkelerde mülakatlar, derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Saha araőtirmalarının zorluğuna rağmen bölgenin tüm siyasal yelpazesine ulaşmaya çalışılmış ve proje kapsamında yüz yüze görüşmelerde yarı yapılandırılmış sorularla mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Saha araőtirması doğrudan Kürtlerin yaşadığı bölgelerde gerçekleştirilerek bu bölgelerde yaşayan tüm siyasal grupların görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda saha araőtirmasını düzenleyen ekip temelde biri Suriye içerisinde ikincisi ise dışında olmak üzere 2 ana yöntem üzerinde durmuştur. Suriye içerisinde Serekaniye, Derbesiye, Kamışlo ve Derik bölgesinde saha araőtirması gerçekleştirmiştir. Bu bölgedeki küçük yerleşim birimlerinde de sınırlı sayıda mülakatlar gerçekleştirilmiştir. İkinci kısımda ise Irak Kürdistanı başta olmak üzere Suriye dışında görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında gerçekleşen görüşmelerde ve saha araőtirması sırasında elde edilen gözlem notlarında Suriye Kürtlerinin hem Türkiye'deki Kürt sorunu ve barış süreci konusunda daha aktif bir ilgiye sahip olduğu hem de büyük bir beklenti içerisinde olduğu dikkat çekmiştir. Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmı Suriye'deki Kürt meselesinin çözümü ve/veya çözümsüzlüğünde Türkiye'nin bir rol oynadığını ve/veya oynayacağını kabul etmektedirler.

Saha araştırmasında genel olarak katılımcı profili şu şekilde belirlenmiştir:

- Akademisyen
- Yerel Medya
- Yerel Otorite
- STK
- Kanaat Önderleri
- Farklı siyasal grup ve örgütlerden temsilciler
- Yerel halktan kesimler

Saha araştırmasında genel olarak katılımcılarla ele alınan konular şu başlıkları içermektedir:

- Suriye Kürtlerinin gelecek beklentileri
- Türkiye'de yaşanan Kürt sorununa bakış ve bu sorunun nasıl algılandığı
- Barış sürecine yönelik beklenti ve eleştirileri
- Türkiye'deki barış sürecinin Suriye Kürtlerinin geleceğine etkisi
- Türkiye'deki Kürt siyasi hareketinin bölgesel etkileri
- Kürt siyasi hareketinin silahlı mücadelesine bakış
- Bölgede dört ülkede yaşayan Kürtlerin birbirileri ve yaşadıkları bölgelerdeki diğer gruplarla ilişkiler
- Kürtlerin liderliği ve önemli Kürt liderle ilgili algı
- Büyük Kürdistan kurulması tartışmaları ve bu konuyla ilgili algılar
- Kürt sorununun çözümü noktasında öneri, eleştiri, beklenti ve taleplerin belirlenmesi
- Suriye'deki gelişmeler ve Kürt hareketleriyle ilişkileri
- Suriye'deki Kürt sorunu ve çözüm beklentileri
- Farklı Kürt siyasi hareketlerinin Kürtler açısından karşılıklı nasıl algılandığı (Örneğin; KDP'nin PYD'e bakışı ya da KYB'nin KDP'lilere yönelik algısı gibi)

Suriye Kürtlerine yönelik gerçekleşen saha araştırmasında toplam 89 derinlemesine mülakat, onlarca yüz yüze görüşmeyle alınan notlar ve gezi gözlemleri gerçekleştirilmiştir.

METODOLOJİ

Araştırmada İzlenen Yöntem

Ülkemizde ve bölgemizde yaşanan Kürt sorununa yönelik algıyı araştırırken bize yön veren birkaç açı vardı: Başkalarının nasıl algılandığı, başkalarının gözünde kendi sorun alanının nasıl algılandığı, kendisiyle ortak sorun alanı tanımı ve çözüm için düşündüklerini bu yolla kendisinden olan diğeri için algı inşa etme süreçlerinin nasıllığı gibi...

Bütün bu algılar, sorun algısının çeşitlendiği bir manzara çıkarıyordu ortaya. Birinin bir şekilde algıladığını, diğeri taraf simetrik olarak algılamamaktaydı, başka türlü algılama ihtimali de vardı.

Başkasının sorun alanındaki tecrübeleriyle ilgili yoğun gözlem ve anlatımlar, beraber yaşamakla ilgili çok farklı algıları da ortaya çıkarıyordu. Bu bulgu, bir hareket noktası olarak önemliydi. Yüz yüze görüşme tutanaklarımızdan açıkça ortaya çıkan bir sonuç, insanların başkaları tarafından yaşadığı sorunları anlatırken, kendilerinin de sorunlarını içselleştirdiğinin tipik bir durumunu ortaya çıkarıyordu. Başkası tarafından sorun olarak tanımlanan bir durum, diğeri tarafından temel bir hak olarak görülebilmekteydi. Başkaları tarafından önemsizmiş gibi gözükken bir durum, konuya muhatap olan açısından bir hayati bir mesele olabilmekteydi.

Algı araştırmalarındaki başkasının sorunu algısı ve söylemlerindeki bu karşılıklılık nedeniyle, insanların doğrudan mağdur veya mazlum, haklı ya da haksız olarak kategorize edilmeleri de pek mümkün görünmemektedir. Birbirlerine tamamen sempatiyle bakan insanların dahi birbirleriyle tecrübelerini siyasi bir hınçtan ya da uzun yıllar içinde ve karmaşık süreçler sonucunda biriken karşıtlıklardan bağımsız bir şekilde anlatmaları kolay değildir. Dolayısıyla yöntem olarak Kürtlerin sorun alanlarına yönelik tecrübeleri veya algıları hakkında olabildiğince çapraz değerlendirmeler yapmak çok önemlidir. Bu nedenle araştırmanın odağını derinlemesine görüşme teknikleri oluşturmuştur. Dolayısıyla araştırmamıza konu kıldığımız sorun alanlarının ve bunların çözüm yollarının algısıyla ilgili daha sağlıklı ve isabetli bir biçimde sonuç ortaya koyulabilmesi için, nicel araştırma ağırlıklı olarak çalışmanın odağında yer almıştır.

Araştırmanın Modeli

Kürt sorunu ve bölgedeki Kürtlerin yaşanan sorunlara yönelik algısının farklı grup ve kişilerde nasıl şekillendiğinin ve bu grup/kişilerin gündemdeki olaylar karşısında takındıkları tutum ve görüşlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, tanımlayıcı nitelikte bir durum saptama çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Bir başka deyişle, bu araştırma kesitsel (Crosssectional) nitelikte bir durum saptama modeli üzerine inşa edilmiştir. Bu model, bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmada, Irak Kürtler arasındaki ideolojik ve kültürel özellikler dikkate alınarak, Amaçlı Örneklem Yöntemlerinden “maksimum çeşitlilik örnekleme” kullanılmıştır.

Patton’a göre, olasılık temelli örnekleme, temsiliyeti sağlama yoluyla evrene geçerli genellemeler yapma konusunda önemli yararlar sağlarken; amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân vermektedir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur.¹ Maksimum çeşitlilik örnekleme, farklı problemlere muhatap olan kitlelerin sorunlarının tespit edilmesi açısından en zengin bilgi toplama yöntemlerinden birisidir.

Bu çerçevede, proje ekibi Suriye Kürtlerinin tüm kesimleriyle mülakatlar gerçekleştirerek, konunun tüm yönleriyle anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Siyasi parti temsilcilerinin yanı sıra STK’lar, gazeteciler, sivil halk dahil olmak üzere toplumun tüm parçalarıyla diyalog kurulmuştur. Örneklem yoluyla seçilmiş toplam 78 kişi ile yapılan görüşmelerde, mümkün mertebe aynı sorularla başlayan ve her birinin kendine özgü niteliklerine uygun olarak farklılaşan mülakatların dökümünden zengin görüşme tutanakları ortaya çıkmıştır.

Öte yandan özel hayatın gizliliğine saygı gösterilmesi esasıyla ve Suriye krizinin getirmiş olduğu olası güvenlik risklerine karşı görüşme yapılan kişilerin isimlerine veya kimlik bilgilerine raporda yer verilmezken, isimler yalnızca risk taşımayan gerekli durumlarda raporda kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Nicel Araştırma Veri Toplama Araçları

Kürt sorunu algısının, Türkiye’nin ve bölgenin toplumsal yapısı içindeki yansımalarının ve bu toplumsal yapıyı oluşturan farklı bileşenlerin gündemdeki olaylara ilişkin tutum ve görüşlerinin, mümkün olan en doğru şekilde ve bilimsel yöntemlerle tespit edilebilmesi için, ilk olarak literatür taraması yapılmış ve ardından danışman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular hazırlanmış ve nitel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Soru formunda 26 soru yer almış, ancak görüşme sırasında görüşmeciler görüşülen kişinin aktardığı bilginin denetlemesini yapmak, daha sağlıklı ve objektif sonuçlara ulaşmak amacıyla “alt sonda” sorular kullanmak yoluyla, görüşmelerin akışına bağlı olarak, yarı yapılandırılmış soru formunda olmayan soruları da muhatap oldukları kişilere yöneltmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma, ulaşılan kişi ve gruplara araştırma konusu hakkında kısa bilgi verildikten ve mülakat uygulamasına katılacakları yönünde bir onay alındıktan sonra, çalışma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla raporda öne sürülen görüşler doğrudan mülakatlara katılan kişilerin görüşleri olup, kurumsal olarak IMPR ve çalışmayı destekleyen kurumların görüşlerini yansıtmaz.

Araştırmanın Yapıldığı Tarih

Araştırmanın saha araştırması ve mülakatları IMPR tarafından ilki Nisan-Haziran 2013, ikincisi Kasım 2013 ve son eklemelerle birlikte Temmuz 2014’de tamamlanmıştır.

SURİYE KÜRTLERİNİN SURİYE İÇERİSİNDEKİ GENEL DURUMU

Suriye Kürtleri tarihsel olarak Suriye siyasetinde aktif bir rol oynamışlardır. I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu ile ittifak eden Kürtler, Fransa'ya karşı başlatılan halk ayaklanmasına doğrudan katılmışlardır. Ancak, Urfa ve Antep ayaklanmasının ardından çizilen sınırla Fransız etkisine bırakılmak zorunda kalınan Suriye Kürtleri ilk önceleri Fransız, ardından da Baas partisinin baskı ve sindirme politikalarına maruz kalmışlardır. Fransız döneminde kültürel haklarının olduğunu söyleyen Kürtler, söz konusu haklarının 1958'de Suriye'nin Nasır liderliğindeki Mısır'la birleşmesiyle ortadan kaldırılmaya başlandığını, Baas ile birlikte tamamen tüm haklarını yitirdiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle Türkiye'den Suriye'ye çeşitli nedenlerle göç etmek zorunda kalan Kürtlerin önemli bir kısmı, 1962'den sonra temel hak ve hürriyetlerinden yoksun, kimliksiz bir şekilde Suriye'de yaşamak zorunda kalmışlardır. Bunların yanı sıra toprak sahibi birçok kesim de vatandaşlıktan çıkartılarak, topraklarına el konulduğunu ifade etmiştir.

Suriye'deki Kürtlerin büyük bir çoğunluğu Şafii mezhebine bağlı Sünni Müslümanlardan oluşmakta ve günlük hayatta % 95 Kürtçe dilinin Kırmançi şivesi kullanılmaktadır.

Öte yandan Suriye Kürtlerinin tarihsel, siyasal, toplumsal ve ekonomik olarak Türkiye Kürtleri ile doğrudan bir ilişki bağına sahip olduğunu belirtmek gerekir. Suriye'deki Kürtlerin büyük bir çoğunluğu Şafii mezhebine bağlı Sünni Müslümanlardan oluşmakta ve günlük hayatta % 95 Kürtçe dilinin Kırmançi şivesi kullanılmaktadır. Ancak, Haseki vilayetinde yoğun bir Ezidi Kürt nüfusunun da yaşadığını belirtmek gerekir. Bununla birlikte özellikle Haseki vilayetinde Kürtler, bölgeye Baasla birlikte getirilen Araplar ve bölgenin kadim halklarından olan Hristiyan unsurlarla birlikte yaşamaktadır. Kürtler, Kobani ve Afrin bölgesinde çoğunluğu oluştururken, Halep, Hama, Humus, Rakka ve Şam'da da önemli bir azınlık nüfusuna sahiptir.

Suriye topraklarında Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgeleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Halep merkezi vilayeti ve vilayete bağlı Afrin (Afrin-Cebel ul Ekrad), Kobani (Ayn al-Arab), bölgeleri
2. Haseke vilayeti merkezi ve Qamişlo (Kamışlı), Amude, Tirbesipi (Kahtaniye), Dırbasiye, Derike Hamo, Çil Axa, Tel Temir,
3. Şam vilayetine bağlı Salihye, Rukneddin, Muhacirin, Ektrat mahalleleri
4. Lazikiye vilayeti merkezinde Halep'ten gelen Kürtlerin oluşturduğu mahalleler
5. Rakka, Hama ve Humus vilayetleri ve bazı ilçelerinde de önemli oranda Kürt nüfusu bulunmaktadır.

Kürtlerin Suriye'deki nüfuslarına yönelik oldukça farklı rakamlar öne sürülmektedir. Suriye kaynaklarına göre Kürtler Suriye nüfusunun yaklaşık % 8'ini oluşturmaktadır. Ancak, hem Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki nüfus oranları hem de geçmiş dönemde yapılan sayımlar dikkate alındığında Kürtlerin nüfuslarının % 12-15 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Bu kapsamda Suriye'deki Kürtleri toplumsal düzeyde analiz ederken, iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi yüzyıllardır Suriye'de yaşayan yerleşik Kürt nüfustur. İkincisi ise son yüzyılda Türkiye'den göç eden Kürt nüfustur. Şam civarına yerleşen Bedirhan ailesi ile Kamışlı bölgesine göç eden Heverkanlar ve Aliko'lar bunlardan bir kaçıdır. Suriye'nin değişik bölgelerinde yerleşik halklardan olan Kürtlerin yaşadığı bölgelerin başında Şam gelmektedir. Şam Kürtlerinin önemli bir kısmı kendilerini Şam'ın eski sakinlerinden olarak saymaktadır. Şam'ın dışında Halep, Hama ve Humus'ta da yerleşik bir Kürt nüfusu vardır. Söz konusu Kürtler Suriye siyasetinde ve tarihinde de önemli bir yer oynamışlardır. Selahaddin Eyübi'nin yanı sıra 1949'da iktidarı ele geçiren Hüsnü el Zaim, Başbakan Muhsin Barazi gibi isimleri de saymak gerekir. Suriye'de yaklaşık 4 ay süren Kürt iktidarı döneminde Başbakanlığın yanı sıra İçişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı da Kürt ailelerin elinde olmuştur.

Suriye'deki Kürtlerin yaklaşık 1 milyon 800 bini Suriye devletinin vatandaşı iken, yaklaşık 500-600 bin Kürdün bir kısmı "Ecnebi" diğer ise "Mektum" olarak adlandırılan kimliksiz ve vatansız Kürtlerden oluşmaktadır.

Son yüzyılda Türkiye'den göç eden Kürt nüfusa gelince:

- Türkiye'deki Kürtlerle yakın akrabalık bağına sahiptirler.
- İlk dönem göçler Sosun, Ağrı, Hakkâri olayları, Şeyh Said ve Dersim isyanı gibi nedenlerle Suriye'ye göç eden nüfustur.
- 1960'larda ve 1970'lerde DDKD ve KDP'nin faaliyetleri sonucu Suriye'ye göç eden aileler.
- 1980 askeri darbesinden sonra Suriye'ye göç edenler.
- Son 30 yıl içinde arazi meseleleri ve akrabalık ilişkileri nedeniyle Suriye'ye göç eden nüfus.

Öte yandan Suriye'deki Kürtlerin yaklaşık 1 milyon 800 bini Suriye devletinin vatandaşı iken, yaklaşık 500-600 bin Kürdün bir kısmı "Ecnebi" diğer ise "Mektum" olarak adlandırılan kimliksiz ve vatansız Kürtlerden oluşmaktadır.

"1960'ta Kürt bölgelerinden sorumlu İstihbaratçı Muhammet Talib Halil'in Şam'a gönderdiği ve Kürtleri ayrılıkçı gösteren raporlardan bu yana, yaklaşık 49 yıldır 'Ecnebi' ve 'Mektum' ayrımcılığı sürüyor" diyor Suriyeli yazar Hüseyin Mustafa. "5 Ekim 1962'de bir nüfus sayımı yapıldı. 1963 seçimleri

öncesinde de pek çok Kürt'ün kimlik kartlarını 'Yenileyeceğiz' diye aldılar, bir daha da vermediler. O kimliksizlerin sayısı bugün yarım milyona dayandığı ifade edilmektedir.

Vatandaşlıkları olmadığı için "Ecnebi" ve "Mektum"ların seçimlere katılma veya aday olma, çalışma ve devlette istihdam edilme gibi temel haklardan yoksun yaşamak zorunda kaldıklarını belirtmek gerekir. Pasaportları olmadığı için yurtdışına çıkamayan bu kesimler, çocuklarını da kendi nüfuslarına kayıt ettirmede ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Birçoğu vatandaşlık haklarından yararlanması için yasal düzeyde çocuğunu farklı kesimlerin üzerine kaydetmek zorunda kalmıştır. Kimlikleri bulunmadığından resmi nikâh yapamayan Ecnebi ve çocukları, devlet tarafından yoksullara yapılan yağ, şeker, çay, pirinç gibi yardımlardan da yararlanamıyorlar.

Suriye'deki Kürtlerin Siyasal Eğilimleri

Suriye Kürtleri tarihsel olarak bakıldığında Türkiye'deki ilk dönem örgütlenmelerden ciddi şekilde etkilenmiştir. Bu kapsamda Ağrı İsyanı sonrası Suriye'deki Kürt bölgesine geçen Kürt aydınları ilk kez Beyrut'ta Xebun dediğimiz Kürt oluşumunu oluşturmuşlardır. 1950'lere gelindiğinde ise Molla Mustafa Barzani'nin başlattığı hareketten etkilenmelerin yaşandığı dikkat çekmektedir. 1957'de Suriye KDP'sini kuran Kürt milliyetçiler, kısa süre içerisinde diğer Kürt oluşumları ve partilerine de ev sahipliği yapmaya başladılar. Ancak, tüm bunlara rağmen gerek Baas rejiminin baskıcı ve otoriter yönü gerek de Kürt coğrafyasının birbirinden ayrı bölgelerden oluşmasının da etkisiyle, Suriye Kürtleri etkili bir mücadele içerisinde girememişlerdir. 1980'lerin ardından ise Apocu hareket adı altında Suriye Kürtlerinde yeni bir akım ortaya çıkmaya başladı. Kısa süre içerisinde Öcalan'ın Suriye'de kalmasının da etkisiyle PKK hareketinin içerisinde aktif bir rol almaya başlayan Suriye Kürtleri, siyasallaşma konusunda da kendilerine yeni bir yön vermeye başlamışlardır. Toparlayacak olursak Suriye'deki Kürt siyasetinde beş ana eğilim olduğunu söylemek mümkündür:

1. A. Öcalan'ın ideolojik tutumunu referans alan örgüt ve partiler,
2. KDP'ye (M. Barzani'ye) yakınlığı ile bilinen örgüt ve partiler,
3. Talabani ve Yekiti hareketini referans alan örgütlenmeler
4. Haznevi gibi dini tarikatların etrafında hareket eden Kürtler
5. Rejim karşıtı Arap hareketleriyle birlikte hareket eden Kürt muhalefeti

SURİYE KÜRT MUHALEFETİ

Suriye Kürtleri tarihsel olarak Türkiye merkezli siyasal hareketlerden doğrudan etkilenmiş olan bir toplumdur. Selehaddin Eyyübi'den günümüze uzanan dönemde Suriye Kürtleri toplum ve siyasetin içinde yer almışlardır. Osmanlı döneminde Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine aktif destek veren Kürtler, özellikle Cezire bölgesi ile Halep'te dönem dönem yönetimi de üstlenmişlerdir. Kürt Dağı denen Afrin ise günümüze kadar Kürt toplumunun yer aldığı bir bölge olarak Osmanlı döneminde ayrıcalıklı konumda yer almıştır. Osmanlı sonrası dönemde de Türkiye'den ayrılan Kürt milliyetçilerin gittiği bölgelerin başında Suriye toprakları gelmiştir. Önemli Kürt aileleri ya doğrudan Suriye'ye ya Zaho ve Dohuk üzerinden ya da Mardin ve Urfa üzerinden Cezire bölgesi ve Şam'a geçmişlerdir. 1928'de Beyrut'ta ilk örgütlenmenin oluşmasının ardından Kürtçe gazetelerin çıkartıldığı bir dönem yaşanmıştır. İlk özerklik talepleri de söz konusu dönemde olmasına karşın Fransızlar kültürel hakların tanınmasıyla yetinmişlerdir. Kürt hareketi özellikle Antakya meselesinin gündemde geldiği 1937-1938'de örgütlü bir şekilde Cezire bölgesinin özerkliği talebinde bulundular. Ancak, hem dönemin koşulları hem de Fransa'nın Türkiye ile geliştirmeye çalıştığı ilişkilerden dolayı söz konusu talepler güç kullanılarak bastırılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Kürtler Suriye'deki siyasal ve askeri birimlerin içinde aktif oldular. 1949'de kısa bir dönem Şam'da iktidarı ele geçirmeyi başarmalarına karşın, bu durum kalıcı olamadı.

1958 öncesi dönemde kültürel ve siyasal düzeyde Kürtçenin günlük ve kamu alanında kullanıldığı bir dönem yaşanmıştır. 1958'den sonra ise özellikle Nasır'ın Kürt bölgelerine Mısır kökenli Arap milliyetçisi kamu görevlilerini göndermesiyle, Suriye Kürtleri için baskıcı dönem de başlamıştır. Önce topraklarını ve kimliklerini kaybeden Suriye Kürtleri uzunca bir dönem başına kadar Suriye'de oldukça sınırlı bir siyasal eğilim içerisinde yer almışlardır. 1958 sonrası dönemde Araplaştırma politikalarıyla karşı karşıya kalan Kürt grupların en önemli özelliği bir kısmının Türkiye'den bölgeye gitmiş olmasıdır. Ancak Fransa sonrası dönemde Araplarla sorunlar yaşamaya başlayan Kürtlerin bir kısmı 1962 Haseki ili sayımından sonra Suriye'deki vatandaşlığını kaybetmiştir. Kendi içinde "ecnebi" ve yabancılar arasında gerçekleşen evliliklerden doğanların da "mektum" olarak varlığını sürdürmek zorunda kalan Kürtlerin sayısının 300 ile 500 bin arasında olduğu ileri sürülmektedir. Baas Partisi 1966'a gelindiğinde

Kürtlerin yaşadığı bölgeyi Araplaştırma adına “Arap kemeri” adı altında yasal bir düzenlemeye gitti. Bu yasaya göre Suriye devleti Türkiye ve Irak sınırı boyunca genişliği 15-20 km, uzunluğu ise 375 km’lik bir alanda Araplaştırma politikası uyguladı. Böylelikle Kürtler ilk önce kimliklerini daha sonra da topraklarını ve mallarını kaybetmek zorunda kalmışlardır.

Ancak, 1980’lerin başından itibaren Öcalan’ın fikirleri ile tanışan Suriyeli Kürtler kısa süre içerisinde siyasal taleplerini PKK hareketi içerisinde gündeme getirmeye başlamışlardır. PKK’nın Suriye’deki örgütlenmesinin temelinde ise Esad rejimi ile çatışmadan Suriye Kürtlerini PKK hareketi içerisine katmak gelmekteydi. Böylelikle Suriye içerisindeki Kürt milliyetçi akımının yönünü Türkiye’ye yöneltmesi sağlandı. 1990’ların sonlarında Öcalan’ın Suriye’den çıkartılması, diğer yandan Irak’a müdahalenin ardından Irak Kürdistan Bölgesel yönetiminin kurulması Suriye Kürtleri ile rejim arasındaki krizin derinleşmesine yol açmıştır. Esad rejimi 2002’de Kürtlerin temel hak ve hürriyetlerinde değişime gideceğini belirtmesine karşın, 2004 yılında farklı bölgelerden Arap güçleri ile Kamışlı’da oynanan bir futbol maçı sırasında ve sonrasında Kürtlere yönelik kapsamlı bir saldırı gerçekleştirmiştir. Tanıklarla gerçekleşen görüşmeler sırasında olayların futbol karşılaşması sırasında Barzani aleyhine sloganların atılmasıyla başladığı ve ardından Kürtlerin de lehte sloganlar atmasıyla saldırıların yaşandığı ifade edilmiştir. Saldırıların ardından ise halkın protesto eylemleri gerçekleştirdiği ve ilk kez birçok Kürt bölgesinde kendiliğinden halkın katıldığı yoğun katılımlı gösterilerin düzenlendiği ifade edilmiştir. Esasında 2003 Irak Savaşı sonrası Suriye rejiminin Kürtlere bakışı ciddi şekilde değişmiş ve rejim Kürtleri ABD ile işbirliği yapan bir kesim olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede 2004 yılında Kamışlı’daki olaylardan sonra Esad yönetimi sorunu araştırarak bir komisyon kurma ve reform yapma vaadinde bulunarak olayların büyümesini engellemeye çalışmıştı. Ancak geçen süre içinde reformların yapılmaması rejime olan güvensizliğin artmasına yol açmıştır. 2005 Haziranında işkenceyle öldürülen Şeyh Haznawi için düzenlenen kitlesel gösterilerde rejim protesto edilmişti. 2004-2011 arası dönemde birçok Suriyeli Kürt siyasetçi, politik faaliyetlerinden dolayı tutuklanmıştır. Tutuklanan siyasetçiler arasında; Yekiti, Azadi, Gelecek Partisi, KDP-Suriye ve PYD üyeleri gibi Kürt yöneticiler yer almıştır. Siyasi partilerin dışında sivil örgütler ve öğrenci birlikleri de baskıyla karşılaşmıştır. 12 Mart 2009’da Halep’te 2004 olaylarında yaşamını yitirenleri anmak için gösteri düzenlemek suçlamasıyla 12 öğrenci tutuklanmıştı.³ 2011 yılında ise ilk önce Der’a’da başlayan olaylar karşısında sessiz kalmış ancak gösterilerin sürmesinin ardından Kürtler de kendi bölgelerinde protesto eylemleri başlatmıştır. Kamışlı, Haseke, Afrin ve Amuda’da protesto eylemlerinde bulunulmasına karşın sayısal olarak Kürt göstericilerin Araplardan daha az sayıda gösteride yer aldıkları dikkat çekmektedir. Bunun temel nedeni 2004 ve 2005 olaylarının ardından Kürtlerin yeni gösterilerde bulduktan sonra rejimin kendilerine karşı nasıl bir politika izleyeceklerini öngörememeleridir. Ayrıca Şam üzerindeki iktidar mücadelesinin nasıl şekilleneceği konusunda da net ve açık öngörülere sahip olmadıkları ifade edilmektedir.⁴ Suriye’deki Kürt partilerinin bir kısmı henüz büyük eylemler düzenleme kararı almadıklarına da dikkat çekmek gerekir. Aynı zamanda Esad yönetimi de Kürtlere karşı daha uzlaşmacı bir politika izleyerek en azından bu gruplarla son aşamada pazarlık yapmanın kapısını açık tutmaktadır. Ancak Kürt grupların bir süre daha kontrollü muhalefet tutumlarını sürdürerek, tüm kesimlerle pazarlık yapmaya açık oldukları mesajını vermektedirler. Şayet rejim çökerse Kürtler, yeni dönemde daha fazla ayrıcalık almayı beklemelerine karşın, Sünni Arap yönetiminde daha fazla Araplaştırma politikalarına maruz kalma kaygısı da taşımaktadırlar. Bununla birlikte Suriye’nin farklı mezhepsel yapısından dolayı Kürt kesimler demokratik bir sistemde kendi haklarına anayasal garantiler sağlayabileceklerini düşünmektedirler.

Söz konusu tartışmalar Kürt siyasal hareketinin kendi içinde iki ayrı gruba bölünmesine de yol açmıştır. Suriye-Kürdistan Demokratik Partisi (S-KDP) başkanlığını da yapan Dr. Abdulhekim Beşar’ın

liderliğinde örgütlenen Kürt Ulusal Konseyi (KUK) ile Salih Müslüm'ün liderliğini yaptığı Demokratik Birlik Partisi (PYD) Suriye'deki Kürt muhalefetinin en önemli temsilcileri olarak öne çıkmaktadırlar. KUK bir anlamda Barzani hareketine yakınlık duyarken PYD ise doğrudan PKK'nın Suriye'deki siyasi kolu olarak da adlandırılmaktadır.⁵ Anayasal düzeyde Suriye'nin Arap ve Kürt kurucu unsurlarından oluştuğunun belirtilmesi ve Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde özerk bir yapının oluşturulmasını talep eden Kürt siyasal partileri, hedeflerine ulaşmak için tüm aktörlerle görüşebileceklerini ifade etmektedirler. Ancak SUK üyelerinin etnik ve mezhepsel taleplere karşı duyarsız olması ve Kürt siyasal hareketinin sınırlı düzeyde bir işbirliğine yönelmesi dikkat çekicidir. Bu kapsamda özellikle Türkiye'nin de SUK üzerinden Kürtlerin otonomi taleplerinin kabul edilmemesi yönündeki girişimleri de Kürtlerin tarafsız bir siyasal çizgi oluşturmalarına yol açmıştır.

Dolayısıyla 2011 yılına geldiğinde Suriye Kürtleri hem geçmiş dönemin tecrübeleri hem Arap muhalefetinin Kürtlerin talepleriyle uzlaşmaz yaklaşımları hem de Arap muhalefetini destekleyen Türkiye'nin Kürtleri etkisiz aktör olarak algılamasıyla farklı bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Rejim karşıtı ayaklanmanın yaşandığı ilk günden itibaren özellikle PKK'nın Suriye kökenli üst düzey yetkilileri Suriye'de yoğun bir örgütlenme hareketi başlatmışlardır. Söz konusu dönemde Irak Kürt hareketleri ise izledikleri komşu ülkelerinin iç işlerine müdahale etmeme siyasetlerini sürdürmüşlerdir. Bu durum PKK'nın daha rahat bir şekilde toplum içinde örgütlenmesini sağlamasına da katkı sağlamıştır.

Şam'da üst düzey rejim yetkilileri hedef alan saldırının ardından PYD hareketi harekete geçmiş ve önce 18 Temmuz'da Kobani başta olmak üzere, Afrin ve diğer Kürt şehirlerinin siyasi ve askeri yönetimini ele geçirmiştir. Böylelikle Osmanlı sonrası dönemde ilk kez Kürt bölgelerinin askeri, siyasi ve idari yönetimi Kürt partilerinin eline geçmiş olmaktadır. İktidarın el değiştirmesinden sonra Kürtlerin örgütlenmesi ise PYD'nin etkisi altında kalmıştır. Ancak PYD ve El Parti hareketi zamanla daha büyük çatı örgütlenmelere yönelmişlerdir.

Örgütlenmeye bakacak olursak;

A. Öcalan'ın ideolojik tutumunu referans alan örgüt ve partiler,

- TEV-DEM (Batı Kürdistan Demokratik Toplum Hareketi) çatısı altında yer alan siyasal partiler ve diğer örgütlü yapılardır. Yapının siyasi temsilcisi, çatı örgüt olarak TEV-DEM'dir.
- Kantonların ilanı öncesi dönemde Suriye yönetimi ile veya rejim muhalifleri ile olan anlaşmalar TEV-DEM adına yapılmıştır.
- TEV-DEM çatısı altında başta Kürt dili okulları (dernekleri) olmak üzere siyasal partiler, silahlı örgütler ve kültür derneklerinden oluşan 100'e yakın unsur vardır.
- Bunların arasında adı en çok duyulan bir siyasal parti olan PYD'dir.
- YPG (Halk Savunma Birlikleri) TEV-DEM çatısı altında yer alan silahlı bir yapılanma olarak Kürt bölgelerinin korunmasını üstlendi. YPG doğrudan PYD ile değil TEV-DEM çatısı altında örgütlenmiştir.
- TEV-DEM çatısı altındaki en etkili siyasal yapılanma olan PYD 2004 yılında kurulmuştur.
- Şu anda Suriye'deki Kürt siyasetine yön veren ve en fazla destek bulan temel aktördür.
- PYD liderliği eş başkanlık sistemi ile yürütülmektedir ve Salih Müslim Muhammed ile Ayşe Abdullah eş başkanlardır.
- TEV-DEM çatısı altında yer alan tüm unsurlar gibi PYD de Kürt bölgelerinde demokratik özerklik sağlanması görüşü üzerinden siyasetini şekillendirmektedir.

Öte yandan Suriye'de ÖSO, IŞİD, Nusra Cephesi gibi örgütlerin belli bölgelerin kontrolünü ele geçirip, rejim oluşturmalarının ardından Suriye Kürtleri de 2014 başında askeri kazanımlarını siyasal

düzye de bir üst aşamaya taşımış ve 3 bölgede kantom sistemleri ilan etmişlerdir. El Cezire Kantonu, Afrin ve Kobani Kantonlarının ilan edilmesinden sonra söz konusu bölgelerde yerel hükümetler kuran Suriyeli Kürtler esas amaçlarının 3 bölgenin de birleşmesini sağlayan bir konfederasyonlar birliği kurmak olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, diğer örgütlerin bölgedeki faaliyetleri 2014 Temmuzunda gelindiğinde bile 3 bölge arasında doğrudan bir coğrafik birlik kurulmasını sağlayamamalarına yol açmıştır.

Suriye’de ÖSO, IŞID, Nusra Cephesi gibi örgütlerin belli bölgelerin kontrolünü ele geçirip, rejim oluşturmalarının ardından Suriye Kürtleri de 2014 başında askeri kazanımlarını siyasal düzeyde bir üst aşamaya taşımış ve 3 bölgede kantom sistemleri ilan etmişlerdir.

Suriye’de KDP’ye Yakın Partiler

1957’de Suriye’de Irak Kürdistan Demokrat Partisine bağlı ilk siyasi yapılanma oluşturulmuştur. Suriye’de halk hareketinin başlamasıyla birlikte El Parti liderliğindeki Kürt partileri de kendi aralarında bir araya gelerek Kürt Ulusal Konseyi (KUK)’ni kurmuşlardır. 1957 sonrası kendi içinde bölünmelerden oluşan Kürt partilerin bir araya gelerek KUK kurmalarına rağmen, KDP’nin farklı bileşenleri Suriye içinde ve dışında faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Nitekim KDP’nin kendi içinde parçalanmışlığına bir son vermek amacıyla 2013 sonbaharında birleşme yönünde bir kongre çalışması başlatılmıştır. Suriyeli 4 Kürt partisi, Nisan 2014’de gerçekleştirdikleri Kongre ile resmi olarak yeni bir parti çatısı altında birleşmişlerdir. Kongre’ye Suriye’den ve dünyanın değişik bölgelerinden yaklaşık 640 delege katılmıştır. Kongre öncesinde Kürt partileri kurulacak yeni partinin isminin Kürdistan Demokratik Partisi Suriye (Partiya Demokrata Kurdistan-Sûriyê, PDK-S) olması yönünde anlaşmışlardı. Kürdistan Demokratik Partisi (El-Parti) Suriye, Kürdistan Birliği Partisi (Yekiti), Mustafa Cuma liderliğindeki Azadi Partisi ve Mustafa Oso liderliğindeki Azadi Partisi birleşme kararı alarak Suriye’de aynı çatı altında mücadele edeceklerini ortaya koymuş oldular. Esasında her dört partinin 1957’de Suriye’de kurulan KDP-S partisinin ana felsefesini benimsedikleri bilinmekteydi. Nisan 2014 Kongresiyle tekrar ortak mücadele kararı alan her 4 parti temsilcileri Suriye’nin yeniden yapılandırılması sürecinde önemli bir rol almak istediklerini göstermişlerdir.

Öte yandan Kongre’de delege dağılımına bakıldığında El Parti’nin yaklaşık 350 üye ile üstünlüğü dikkat çekmektedir. Kongre’nin yeni partinin kuruluşunu kabul etmesiyle birlikte 4 parti resmi olarak kendilerini feshetme kararı almışlardır. KDP-S partisinin kurulmasının hemen ardından 4 partiden toplam 51 kişilik bir Meclisin kurulmasına karar verildi. 51 üyenin belirlenmesinde ise farklı bir yöntem izlenmiştir. Buna göre 21 üye doğrudan Partilerin kontenjanına bırakılırken, geri kalan 30 üyenin ise seçimle belirlenmesine karar verilmiştir. Nitekim 21 üyenin seçilmesinde el Parti 8, Azadi Partileri 5’er ve Yekiti Partisi de 3 üye belirlemiştir. Geriye kalan 30 üyenin ise ön seçimle seçilecek 191 üye arasında gerçekleşecek bir seçimle belirlenmesine karar verilmiştir. 4 Nisanda Kongre’ye katılan üyeler 191 kişilik seçici Meclis üyelerini seçtikten sonra 5 Nisanda toplanan 191 üye de kendi içlerinden 30 kişilik Meclis üyelerini seçmişlerdir. Son olarak delegeler tarafından seçilen 51 kişilik Meclisin KDP-S partisinin Genel Sekreteri başta olmak üzere diğer tüm birimlerini belirlemişlerdir. Böylelikle Suriye’deki KDP’den ayrılmış olan partilerin bir kez daha bir çatı altında toplandığını belirtmek gerekir.

Suriye Kürt Partileri Arasındaki Uzlaşmazlıklar

Suriye’de temelde iki partinin etkin olduğunu dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi TEV-DEM çatısı altında örgütlenen partiler ve diğeri de Kürt Ulusal Konseyi (KUK) altında örgütlenen partilerdir. Bununla birlikte en önemli gücün ise PYD ve KDP-S olduğunu belirtmek gerekir. Her iki parti arasında örgütlenme, ittifaklar, Suriye krizinin algılanması, silahlı muhalefet, idari ve siyasi modeller konusunda ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı Suriye’de krizin başından itibaren iki taraf arasındaki ayrılıklar baş göstermiş ve sorun günümüze dek sürmektedir. İki tarafın tezlerine değinmeden önce, Kürtler arasındaki sorunların giderilmesine yönelik bazı girişimlere yer vermekte yarar vardır. Suriye Kürtleri arasındaki krizin büyümesi sonucu Kürdistan Bölge Başkanı Mesut Barzani’nin desteğiyle 11 Temmuz 2012’de Kürt Yüksek Konseyi Erbil’de kurulmuştur. Suriye Kürtleri Yüksek Ulusal Konseyi, 5’i Barzani 5’i de TEV-DEM yanlısı Suriyeli Kürt partilerinden oluşmaktaydı. İlk başlarda Suriye Kürtleri tarafından da desteklenen yapı, zamanla kendi içinde ortak karar alma konusunda başarısız oldu. İki kesim arasındaki yaşanan krizlerden bazıları ise El Partiye yakın kesimlerin Kasım 2012’de Doha’daki yeni Suriye muhalefetine oluşturulduğu toplantıya katılmaları, Türkiye ile ilişkiler, Suriye Ulusal Koalisyonu ile tek taraflı ilişkiler, YPG güçlerinin Suriye içinde 74 el Parti üyesini tutuklaması ve El Parti üyelerinin Kürt bölgelerinde faaliyetlerinin sınırlandırılması olmuştur. Mayıs 2013’de yaşanan gerginlikten dolayı Kürdistan Başkanlığının sınırı kapatması ise krizin daha da derinleşmesine yol açtı. Taraflar arasında karşılıklı suçlamalara rağmen sınırlar Temmuz 2014’e gelmesine rağmen kapalı olmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda Kürdistanı ve Suriye’de Kürt sorununun barışçıl çözümü üzerine görüştüğümüz el Parti temsilcileri PYD’nin tek taraflı olarak bölgede hakimiyet kurmaya çalışmakla suçlamış ve hiçbir partinin Kürtler üzerinde tek güç olma hakkını kendisine bulamayacağını ifade etmişlerdir. El Parti’nin Yürütme Komitesi üyesi Suud Malla’ya göre partileri başta Suriye olmak üzere PYD’nin sahip olduğu ideolojinin Kürtler üzerinde tek taraflı hakimiyet kurma politikasını kabul etmeyeceğini ve demokratik mücadelelerine saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir. El Partinin Avrupa temsilcisi Kamuran Haco’da (Cıwan Haco’nun akrabası) demokratik bir Suriye istediklerini ve Kürt halkının yeni bir otoriter rejime karşı çıktığını vurgulamıştır. Haco, açık bir şekilde PYD’nin El Parti başta olmak üzere hiçbir Kürt partisinin Suriye içerisinde demokratik bir mücadele yürütmesine izin vermediğini ileri sürmüştür.

Diğer yandan görüştüğümüz PYD yetkileri ise El Partinin Suriye içinde kendine bağlı bir askeri yapı oluşturarak Kürt bölgelerini savaşın içine sürüklemekle suçlamaktaydılar. YPG dışında hiçbir gücün Kürt bölgesinde askeri varlığına izin vermeyeceklerini ifade eden PYD yetkilileri El Partinin Suriye’de askeri bir yapı kurmaya yöneldiğini ileri sürmüşlerdir. Öte yandan El Parti yetkileri ise dönem dönem Suriye içerisinde gelen El Parti üyelerine Irak Kürdistanı’nda siyasi ve askeri eğitim verdiklerini kabul etmekte ancak bunların Kürtlerin özgürlüğü için oluşturulduğunu ifade etmektedirler.

Kürt grupları arasındaki siyasi çatışmanın temelinde ise PYD ile El Parti arasındaki rekabet yatmaktadır. PYD açık bir şekilde Suriye Kürtleri üzerindeki etkisini genişletince, diğer partilerin bölgede askeri ve siyasi örgütlenmelerini sınırlama yoluna gitmiştir. Bu durum yıllardır Suriye içerisinde siyasi faaliyet yürüten diğer Kürt partilerin tepkisine yol açmış bulunmaktadır. Başta askeri olmak üzere siyasi, idari, ekonomik ve yargılama alanlarında Suriyeli Kürtler üzerinde bir düzen oluşturan PYD ise 19 Temmuz sonrası dönemde bölgeye istikrar getirmiş olmanın verdiği güç ile hareket etmektedir. Kamışlo, Derbasiye ve Kobani’den farklı kesimlerle gerçekleştirilen görüşmelerde de PYD’nin en büyük başarısının Kürt bölgelerine güvenlik sağlaması olarak ifade edilmiştir.

Diğer yandan bazı görüşmeciler ise PYD’nin en büyük başarısının yalnızca bölgeyi askeri olarak kontrol altına alması değil aynı zamanda, rejimin çekildiği bir dönemde belediyeçilik hizmetleri dahil olmak üzere Kürt bölgelerinde nizam ve istikrarın korunmasında büyük bir rol oynadığını ifade

etmektedirler. Derik'ten görüştüğümüz Sözdar adlı bir görüşmeci, krizden önce Halep'te devlet memuru olduğunu, savaş çıktıktan sonra Derik'e yerleştiğini ifade ettikten sonra PYD güçlerinin otoriter olmakla birlikte güvenlik ve hizmet sağladıklarını ifade etmiştir. Sözdar'a göre halkın YPG'ye olan saygısı oldukça büyük iken Asayiş olarak bölgede görev yapan güçlere karşı güven ve saygıları sınırlıdır. Ancak tüm bunlara rağmen kurmuş oldukları sistemin Derik halkına güvenlik getirdiğini vurgulamıştır.

Serakaniye'den KDP'li bir aktivistle gerçekleşen görüşmede ise PYD'nin Serekaniye/Ras ul Ayn'da muhalif güçlerin kontrol kurma girişimlerini askeri olarak durdurma başarısı göstermesinin PYD ve YPG'ye olan desteği artırdığını ifade etmiştir. Babasının KDP üyesi olmasından dolayı küçüklükten beri KDP'ye üye olduğunu belirten katılımcı, ancak son dönemde PYD'ye karşı halk desteğinin ve özellikle gençlerin daha yoğun bir destekte bulunduğunu ifade etmiştir. Serakaniye'deki bir sivil toplum kuruluşunun yöneticiliği yaptığı ifade eden katılımcıya göre, yerel sorunların çözümünde sorunlar çıksa da nihai aşamada PYD'lilerle görüşerek sorunların çözebildiklerini belirtmiştir. Kantom sistemine dönük KDP'nin eleştirel yaklaşım sergilemesine karşın, yerelde halk tarafından iyi karşılandığını belirtmektedir. Katılımcı KDP olarak Kürt bölgelerine destek verilmesinde başarısız olduğunu ve üyelerinin çoğunun da Suriye dışında yaşamasının, partinin zayıflamasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Öte yandan Erbil'de görüştüğümüz El Parti liderleri ise tam tersine Suriye'deki savaşın Kürtler açısından nasıl neticeleneceğinin henüz bilinmediğini ve dolayısıyla PYD'nin tek başına Suriye Kürtlerinin kaderini belirleme hakkına sahip olmadığını ve Kantom gibi modellerin halk tarafından belirlenmesi gerektiği eleştirileri yapmışlardır.

Nitekim Kürdistan Özgürlük Partisi'nden (PYS) bir yetkili ile gerçekleşen görüşmede, parti olarak Suriye'nin İnşası sürecinde Suriyeli muhaliflerle ittifak kurmayı hedeflediklerini ifade etmişlerdir. Muhaliflerle ilişkiler konusunda PYD ile aralarında çatışma çıktığını ifade eden katılımcı, PYS'nin başkanının PYD'lilere eğer Yüksek Konsey'de sizler varsanız biz yokuz dediğini öne sürmüştür.

Suriye Kürt partileri arasındaki uzlaşmazlıkların başında rejim karşıtı izlenecek politikalar ile kurulacak modeller olduğu dikkat çekmektedir. Raporun yazarları Suriyeli 4 Kürt partisinin Nisan 2014'de gerçekleştirdikleri Kongre'yi gözlemler fırsatı elde etmiş, kongre katılımcılarının önemli bir kısmı ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Kongreye katılan El-Parti, Kürdistan Birliği Partisi ve Azadi Partilerinin temsilcilerinin üzerinde durduğu temel konuların başında Suriye'de kurulacak idari modeller vardı. Yaptığımız görüşmelerde katılımcıların yaklaşık % 75'i Federal Bir Kürdistan Bölgesinin kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. PYD'nin modellerinin tam açık olmadığını ve Kürtlerin yüksek sesle federal sistemi dile getirmeleri gerektiğini vurgulayan katılımcılar, temel taleplerini şu şekilde sıralamaktaydılar: Birincisi El Cezire bölgesini içeren bir alanda doğrudan Kürdistan Federe Bölgesinin ilan edilmesi, askeri olarak Irak Kürdistanı'nda bulunan güçlerin Suriye'ye girişine izin verilmesi ve rejim karşısında daha aktif bir mücadele.

Öte yandan Salih Müslüm başta olmak üzere PYD içinde yer alan birçok Kürt lider ise Kürtlerin diğer halklarla birlikte demokratik özerklik temelinde bir model kurmaya yönelmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. El Cezire Kantonu Din İşleri Bakanı ile gerçekleşen görüşmede, El Cezire'de herkesin sisteme katılımını sağlamak için yoğun bir çaba harcadıklarını belirttikten sonra kendisinin yardımcılarının birinin Hıristiyan diğerinin de Yezidi olduğunu vurgulamıştır. Bakana göre El Cezire Kantomu'nda yaşayan halkların ortak yönetim kurmaya yönelimi temel hedefler arasındadır. Bakan aynı zamanda Kürtlerin Suriye içerisinde farklı bölgelerde yaşadığından, tüm Kürtleri bir çatı altında toplamanın mümkün olmadığını bundan dolayı da federe bölge dışındaki alternatifler üzerinde durulmasının daha yararlı olacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla PYD ile birlikte hareket eden örgüt ve oluşumların tezine göre Kürtler Suriye içinde farklı bölgelerde yaşadığından tüm Kürtleri bir federe

bölge içinde toplamak oldukça güçtür. Afrin, Koban, Cezire bölgesinin dışında da Halep, Şam ve Humus gibi bölgelere dağılmış yüzbinlerce Kürtün olması, Suriye içerisinde bir kesime ait bölge oluşturmaya engel oluşturduğu ifade edilmektedir.

El Parti yetkilileri ise özellikle Cezire bölgesinde bir federe bölgenin kurulması durumunda bunun zamanla Irak'taki Kürt bölgesiyle birlikte hareket edebileceğini savunmaktadır. Ancak, PYD yetkilileri ise söz konusu oluşumun Afrin ve Kobani'yi dışarda bırakması durumunda bunun daha vahim sonuçlar doğuracağını belirtmektedir.

Bir diğer tartışma konusu ise rejim ve muhaliflerle olan ilişkilerde yaşanmaktadır. KDP'lilere göre PYD net bir şekilde rejimle ilişkilerini kopartmaması, gelecekte Kürtler açısından sorunlara yol açabilir. Muhaliflerin rejimi devirmesinden sonra Kürtlere yöneleceğini ve böylelikle tüm kazanımların elden çıkabileceği uyarısını yapmaktadır. Azadi'nin Kamışlı bölgesinden bir yetkili PYD'nin rejimle ilişkilerini sürdürmesinin Kürtler açısından büyük bir sorun olduğunu ifade ederken, muhaliflerin kazanması durumunda ikinci saldırının Kürt bölgelerine olacağını ve Kürtlerin muhalifler karşısında direnemeyeceğini belirtmiştir. Öte yandan PYD'nin Kamışlı ve Derbesiye'deki yetkilileri ile gerçekleşen görüşmelerde ise tam tersi açıklamalar yapılmıştır. KDP'nin Kürt hareketini Türkiye'nin etkisi altında olan Arap muhalefetinin etkisi altına sokması durumunda rejimin de bölgeye hava saldırısı düzenleyebileceğini, Kürtlerin doğrudan savaşın tarafı haline geleceğini; ancak bunun karşılığında Arap muhalefetinin Kürtlerin taleplerini karşılama hazır olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca yetkiliye göre Suriye'deki savaş tam anlamıyla Ali ile Muaviye arasında yaşanan savaşın bir devamı olduğundan Kürtlerin söz konusu savaşa katılmamasının daha yararlı olacağını ifade etmiştir. Ayrıca Afrin ve Kobani'li bazı aktivistler de Arap muhalefetinin Esad'ı devirecek güçte olmadığını, İran ve Hizbullah gibi güçlerin savaşta yer aldığını, bundan dolayı Kürtler açısından en doğru olanının üçüncü taraf olarak Kürt bölgelerinin savunulması olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda PYD etrafında örgütlenen Kürt parti ve kesimleri Suriye'de yaşanan iç savaşın dışında kalarak bir güç olma siyaseti izlerken, Kürt Ulusal Konseyi adı altından örgütlenen Barzani'ye yakın parti ve oluşumlar ise Suriye'deki Arap muhalefetiyle birlikte Esad karşıtı mücadeleye katılmayı öngörmekteydiler. Yapılan görüşmelerde PYD'ye yakın kesimler, Esad rejiminin kısa sürede düşmeyeceğini ve Suriyeli Arap muhalefetinin Kürtlerin kendi kendini yönetme taleplerine olumsuz cevap vereceğini ileri sürerken, KDP-S ise tam tersine Suriye muhalefetinin kazanması durumunda Kürtleri hedef alacağını öne sürmekteydi. Kürtlerin Arap muhalefetiyle birlikte hareket ederek siyasal kazanımlar elde edebileceğini öngörmekteydiler.

Sonuç olarak; iki Kürt grubu arasındaki farklılıkların hem örgütlenme ve ideolojik bakış hem de Suriye savaşı, rejim ve muhaliflerle ilişkiler konusunda günümüzde de sürdüğünü belirtmek gerekir. Bununla birlikte IŞİD'in Irak'ta ortaya çıkardığı yeni durumun söz konusu farklılıkları azalttığını belirtmek gerekir. Nitekim KDP-S yetkilileri ile gerçekleşen görüşmelerde mücadelenin diplomatik ve siyasi olacağını ve askeri bir yapılanmaya gitmeyecekleri ifade edildikten sonra Suriye içerisinde bir kardeş kavgasına yol açacak ortamının oluşmasını istemedikleri ifade edilmiştir. Parti yetkilileri açık bir şekilde PYD'yi siyasi düzeyde eleştirmeye devam edeceklerini; ancak askeri bir çatışmanın Kürtler arasında yaşanmasına kendilerinin de izin vermeyeceklerini belirtmektedirler.

Suriyeli Kürtlerin Soruna Bakışları ve Algılamaları

Suriyeli Kürtleri rejim karşıtı mücadelenin başlamasının hemen ardından siyasal düzeyde de Türkiye'den beklenti ve taleplerini ortaya koymaya başlamışlardır. PYD hareketi Türkiye'nin Sünni Araplar üzerinden yeni Suriye'yi oluşturmaya çalışacağını ve Kürtlere kültürel haklar dışında siyasal ve askeri bir rol vermediğini öne sürmekteydi. El Parti ise Türkiye ile birlikte Kürtlerin yeni Suriye'de önemli ayrıcalıklar elde edeceğini öngörmekteydi. Öte yandan önemli bir kısmının yalnızca Suriye

ile değil aynı zamanda bölgesel düzeyde de Kürt sorununun çözümüne yönelik politikalara sahip olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim Türkiye’deki barış sürecini desteklemekle birlikte Suriye’nin Kürt bölgelerine sınırı kapatması ise ciddi bir eleştiri konusudur.

PYD hareketi Türkiye’nin Sünni Araplar üzerinden yeni Suriye’yi oluşturmaya çalışacağını ve Kürtlere kültürel haklar dışında siyasal ve askeri bir rol vermediğini öne sürmekteydi. El Parti ise Türkiye ile birlikte Kürtlerin yeni Suriye’de önemli ayrıcalıklar elde edeceğini öngörmekteydi

Kürdistan Özgürlük Partisi üyesi bir katılımcı, Suriyeli Kürtlerin büyük çoğunluğunun tıpkı Türkiye’deki Kürtler gibi özgür vatandaşlar ve itibar sahibi olmak için mücadele verdiklerini ve bundan dolayı Türkiye’deki Kürt mücadelesini anladığını ifade etmiştir.

Salih Müslüm’ün eski avukatlarından bir katılımcı açık bir şekilde Türk halkı için barış sürecinin oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. “30 yıldır devam eden bir savaş ortamı var. Barış ve sivil siyaset olmalıdır. Bazı konularda bir iyileşme var gibi”. Suriye’deki duruma dikkat çeken katılımcı “Suriyeli Kürtler her şeyden önce mağdurdurlar. 300 bin kişinin kimliği yoktu. Dil yasaktı. Ev edinme hakları yoktu ve olanların da evleri ellerinden alınıyordu. 2002 yılında kimlikleri olanların da ellerinden kimlikleri alındı. Sizler yabancısınız dediler. Siyasette hiçbir şeyleri yoktu. Suriye’de Kürtlerin hiçbir şeyi yoktu. Kürtler ayağa kalktı. Kobani, Afrin, Amude direnişe geçti”. Görüşmeciyeye göre barış olursa bunun PYD’nin siyasetine de etkisi olumlu yönde olacaktır. “Türkiye’deki barış herkes için önemlidir. Türkiye büyük rol oynamak istiyor. Türkiye önemli bir rol oynamak için kendi evindeki sorunu önce bitirmeli. O yüzden böyle bir sürece başladı. Barış sağlanmazsa bu sadece Suriye ve İran’a yarar ve bunun önüne geçmek içinde emin olun her türlü muhalefeti yapacaklardır.”

Suriye Kürt Dokümantasyon Merkezi üyesi bir katılımcı ise “dört parçadaki Kürtlerin birleşmesi ve demokrasinin olmasını talep ediyorum. Ancak, Türkiye’deki insanlar birbirine karıştı artık, ayıramazsınız bunları. Evlilikler yapıldı, Kürtler diğer şehirlerde yaşamaya başladılar. Türkiye’de insanlar iç içe yaşıyor. Sadece Irak’ta Kürtler yan yanadır. Tek bir devlet çatısı altında birleşmek zordur. Suriye’deki Kürtler kendi kendileriyle olmak istiyorlar. Kürtler tüm haklarla birlikte olmalı, demokratik bir yaşam olmalıdır” yorumunda bulunmuştur.

Kürt Topluluğu İnsan Hakları Savunucusu bir katılımcı ise barış için siyasi ve askeri kanatların birbirinden ayrılması ve siyasi kesimlerin daha öne çıkması gerektiğini vurgulamaktadır. “Erdoğan ve PKK güç kullanmaktan vazgeçtikten sonra barış sürecini korumak için yeni yasalar, hukuksal alanda da yeni adımlar atılmalıdır. Buna uygun olarak yeni partilerin kurulması ve siyasal özgürlüğü tanınmalıdır. Başbakan Erdoğan’ın diğerlerinden daha iyi olduğunu ifade eden katılımcıya göre sürecin başarısı için, şeffaflık için daha büyük adımlar atılmalıdır”

Suriye’deki Kürt Partileri konusunda Türkiye’de yanlış bir algı olduğunu öne süren Yekiti üyesi bir katılımcı, ne kadar çok çeşitli Kürt partisi varsa bunun Kürtlerin demokrasi anlayışını gösterdiğini ifade etmiştir. Katılımcı “Türkiye, Suriye Kürtleri arasında birlik yok diyor, çok parti var diyor ama bu daha doğru. Evet. Birçok partimiz var ve hepimizin amacı Kürtlerin özgürleşmesidir. Suriye’deki Kürt partileri bir kısmı Apocu bir kısmı da Barzanici’dir. Ne kadar çok parti o kadar demokratik bir yapıyı sağlar. O yüzden bu çok önemlidir. Ayrıca Suriye Kürtleri, Türkiye Kürtlerinde dil konusunda da farklıdır. Suriye’de Kürtler evde Arapça konuşmaz ve Baas’ın kontrolü altına girmez. Kürtçe konuşurlar ve Kürt kimliklerini devam ettirirler. Hepimizin hedefi Kürtlerin daha iyi yaşamasıdır. Görüşmeciyeye göre Türkiye’nin Kürt politikasının bir karşılığı bulunmamaktadır. “Türkiye Suriye’yi yanlış anladı. Kürtleri karşısına aldı. Suriye’ye barış gelse de Kürtler Türkiye’nin yaptıklarını unutmazlar.” Görüşmeciyeye

göre Türkiye'deki barış süreci de gerçekçi değildir. Barış süreci konusunda herhangi bir beklentisinin olmadığı altını çizmektedir.

Serekaniye'den olduğunu söyleyen ve çocuklarından dolayı Dohuk'a kaçmak zorunda kaldığını ifade eden bir görüşmeci, Serekaniye'de ikinci çatışmalar başladıktan sonra evini terk ettiğini belirtmiştir. Suriye'de siyasal hareketler içinde yer aldığını ifade eden görüşmeciye göre "Esad zulüm yapınca tüm muhaliflerin bir olduk. Serekaniye'de Araplarla birlikte Esad zulmüne karşı birlik olduk. Sözlerinin devamında "ilk başlarda bir kısmımız özgür Suriye ordusunu destekliyordu. Türk hükümeti olmasaydı belki Özgür Suriye Ordusu bize saldırmazdı. Yüzde yüz hepimiz eminiz, Türkiye, Özgür Suriye Ordusunu bize doğru saldırttı. Onlar zaten Türkiye'den geçti. Sularını, yemeklerini Türkiye getiriyordu, Türkiye'nin ambulansları onları taşıyordu. Elektrikler kesiliyordu, biz camlardan bakıyorduk, Türkiye'den içeriye giriyorlardı ve bize saldırıyorlardı".

Suriye Kürtlerinin Türkiye'den Beklentileri

Barış süreci ile birlikte Türkiye'den öncelikli olarak Suriye'deki Kürtlerin elde ettiği siyasal kazanımların tanınması talep edilmektedir. Bu konuda farklılıklar olmakla birlikte özellikle Kantom sistemi içinde hareket eden siyasi oluşumların siyasi ve askeri kazanımlarının kabul edilmesi yönünde bir beklentiye sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırma kapsamında gerçekleşen görüşme ve mülakatların sonucunda ulaşılan en önemli verilerin başında, Suriye Kürtlerinin Türkiye'nin Suriye politikasına yönelik ciddi eleştiriler getirdiğidir. Görüşmecilerin yaklaşık % 87'si Türkiye'nin Suriye'deki Kürtlerin siyasi kazanımlarını tanımadığını ifade etmiştir. Görüşmeye katılanların önemli bir kısmı Türkiye'nin Suriye'de Kürt karşısı bir politika izlediğine inanmaktadır. Neden böyle bir kanıya varıldığına dair sorular sorulduğunda ise, herhangi bir partiye bağlı olan kesimler ile sıradan vatandaş olduğunu söyleyenler arasında ortak bazı noktaların olduğu görülmüştür. Ortak eleştirilerin başında Türkiye'nin muhaliflere askeri, siyasi ve ekonomik destek vermesi, sınırlardan muhaliflerin serbest geçişlerinin sağlanması, Kürt bölgelerine saldıran İslami grupların Türkiye tarafından desteklenmesi, sınırların kapalı olması, insani yardımların bile geçişine izin verilmemesi gibi hususların öne sürüldüğü dikkat çekmektedir.

Siyasi kimliği olanlar ise yukarıdaki eleştirilerin yanı sıra Suriye Kürtlerinin dünya ile ilişki kurmasının engellendiği, Kürtlere yönelik bir ablukanın uygulanmaya çalışıldığı, askeri olarak bölgelerinin savaş alanına çevrilmeye çalışıldığı, Suriye Ulusal Konseyi'nde Kürtlerin taleplerinin karşılanmaması için girişimde bulunulduğu gibi maddeler dile getirilmektedir.

Bu kapsamda barış süreci ile birlikte Türkiye'den beklentilere gelince, öncelikli olarak Suriye'deki Kürtlerin elde ettiği siyasal kazanımların tanınması talep edilmektedir. Bu konuda farklılıklar olmakla birlikte özellikle Kantom sistemi içinde hareket eden siyasi oluşumların siyasi ve askeri kazanımlarının kabul edilmesi yönünde bir beklentiye sahip olduğu dikkat çekmektedir.

İkinci nokta ise muhaliflere verilen desteğin kesilmesidir. Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmı Türkiye'nin muhaliflere lojistik, ekonomik ve siyasi destek verdiğine inanmaktadır. Bazı kesimler Türkiye'nin doğrudan silah yardımında bulunduğunu öne sürmektedir. Özellikle siyasi partilerin temsilcileri Türkiye'nin muhalifleri kendilerine karşı kullandığını belirtmektedir. Bu kapsamda en önemli beklenti Türkiye'nin muhalif gruplara vermiş olduğu desteği kesmesi ve doğrudan Suriye Kürtleri ile diyalog geliştirmesidir.

Nitekim PYD Eş-Başkanlık Siyasi ve Medya Sorumlusu Sihanuk Dibo ile gerçekleşen görüşmede Suriye Kürtlerinin barıştan yana olduğu belirtilmiş; ancak muhaliflere verilen desteğin halk nezdinde Türkiye'ye yönelik eleştirilere yol açtığı ifade edilmiştir. Dibo, Kürtlerin kendi bölgelerinden Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden herhangi bir girişime izin vermediği oysa muhaliflerin bölgesinden sürekli Türkiye'ye yönelik bir tehdit olduğuna dikkat çekmiştir.

Kantom sistemi içinde bakan düzeyinde temsil edilen iki görüşmeciyile yapılan görüşmede, Türkiye'nin Suriye Kürtleriyle ilişkilerini geliştirmek için 2 şart koştuğu vurgulanmıştır. Görüşmecilere göre Türkiye Suriye Kürtlerinden Esad karşıtı yürütülen silahlı mücadeleye katılmalarını ve doğrudan Suriye Koalisyonun altında temsil edilmelerini talep etmiştir. Görüşmeciler söz konusu şartların öne sürülmesine karşın Türkiye'nin Kantom rejimlerini tanıma veya kendilerine askeri destek verilmesi konularında destek vermeye yanaşmadığına dikkat çekmişlerdir.

Suriye Kürtlerinin önemli bir kısmı sınırların kapatılmasını sert bir şekilde eleştirmektedir. Serekaniye'den görüştüğümüz bir görüşmeci İslamcı grupların şehirde varlığını sürdürdüğü dönemde sınırların açık olduğunu; YPG'nin onları şehirden çıkarttıktan sonra ise sınırların doğrudan kapatıldığını belirtmiştir. Türkiye'nin Kürt bölgelerine açılan sınır kapılarını kapatması, Suriye'de yaşayan halkın tepkisine yol açmaktadır. PYD karşıtı bazı kesimlerle yapılan görüşmelerde ise sınırın kapalı olmasından dolayı yaşanan tüm sıkıntıların PYD'liler tarafından Türkiye'den kaynaklandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla sınırların kapalı olmasının doğrudan halk üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ve halkın haksız yere cezalandırıldığı belirtilmektedir.

Bu kapsamda sınırların hem insan hem de ticari malların geçişine açık hale gelmesi önemli talepler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin sınırlarını kapatmasından dolayı Kürt bölgelerinde ciddi sıkıntıların yaşandığına dikkat çekilmektedir. Kamışlı'da doktorluk yapan Dr. Mustafa'ya göre en büyük sıkıntıların başında ilaç gelmektedir. Sınırların kapatılmasıyla birlikte bölgede ciddi bir ilaç sıkıntısının baş gösterdiğini ileri süren Dr. Mustafa'ya göre, Türkiye'nin acilen sınırları insani yardım malzemelerine açması gerekmektedir. Mustafa'ya göre Gazze'deki ablukadan daha büyük bir abluka Suriye Kürtlerine uygulanmaktadır: "Gazze Ablukasına karşı çıkan Türkiye'nin yanı başında bir Gazze oluşturmuşlardır".

Esasında sınırların kapalı olmasının en önemli etkisi halk üzerinde olmaktadır. Kamışlı'da faaliyet gösteren bir STK'nin Başkanlığını yürüten Abu Ali'ye göre temel gıda maddelerinin fiyatları son bir yıl içerisinde %1000'e yakın bir artış göstermiştir. Eğer sınırlar açılrsa, insanların temel gıda gereksinimlerini karşılaması mümkün olacaktır. Fiyatların artmasından dolayı temel gıdaya ulaşım büyük bir sorun olmaya başlamıştır.

Dolayısıyla sınırların kapalı tutulmasının siyasi sonuçlardan ziyade doğrudan halk üzerinde cezalandırıcı bir etkisi bulunmaktadır.

Türkiye'nin barış süreci ile birlikte Suriye Kürtlerine yönelik politikalarını da değiştireceğine dair bir beklentinin olduğu dikkat çekmektedir. Esasında görüşmecilerin önemli bir kısmı Türkiye'nin Suriye Kürtlerin yönelik politikalarının kaynağının Türkiye'de yaşanan Kürt sorunu olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda sorunun Türkiye'de çözülmesi durumunda Suriye Kürtlerinin de bundan olumlu etkilenileceğine inanılmaktadır.



Araştırmada barış süreci konusunda büyük bir beklentinin olduğu dikkat çekmiştir. Gazeteci Sirwan K.'nin de belirttiği üzere, Kürtler barış sürecinin başarıya ulaşmasını 100 yıllık Şam çilesinin sona ermesi olarak algılamaktadır.

Araştırmada barış süreci konusunda büyük bir beklentinin oluştuğu dikkat çekmiştir. Gazeteci Sirwan K.'nin de belirttiği üzere, Kürtler barış sürecinin başarıya ulaşmasını 100 yıllık Şam çilesinin sona ermesi olarak algılamaktadır. Suriye halkının bir kısmı ortak kader ve geleceklerinin Türkiye ile ilişkili olduğunu ve barış sürecinin ise buna giden yol olduğunu değerlendirmektedir. Bu kapsamda barış sürecinin Suriye Kürtleri üzerinde doğrudan bir etkisinin olacağını öngörmek gerekir.

Suriye Kürtleri silahlı çatışmalara vurgu yaparken sürekli bir şekilde üçüncü yol izlediklerini ve savunma pozisyonlarını korumak istediklerini ifade etmektedirler. Türkiye'nin Kürtlerin üçüncü yol politikasına destek vermesi gerektiğini öne sürmektedirler. Üçüncü yol stratejisinin tüm kesimlerle görüşme ve diyalogu da içerdiğinden dolayı Kürtleri Esad'la işbirliği yapan bir güç olarak tanımlanmasının doğru olmadığını ve Türkiye'nin Suriye'deki Kürt hareketinin stratejisini tanımadığını, yanlış adımlar attığını ifade etmektedirler.

Suriye Kürtleri, YPG ve PYD'nin Türkiye'ye sürekli dostluk elini uzattığını; ancak Suriye Kürtlerine yönelik anlam veremedikleri bir karşı duruşun olduğuna inanmaktadırlar. Bunların bir kısmı Türkiye'nin kendi Kürt sorununu çözememesinden kaynaklandığına inanmaktadır.

Suriye Kürtleri iç savaş sürerken Türkiye'nin Suriye Kürtlerine sürekli bir şekilde Arap muhalefeti altında sokma girişimlerinden vazgeçmesi gerektiğini ifade etmiştir. Suriyeli Kürtlere göre Arap muhalefeti, Kürtlerin demokratik haklarını tanımamakta ısrarcı oldu.

Görüşmecilerden bazıları, gelecekte Türkiye ile KRG arasında kurulan ilişkilerin Suriye Kürtleri ile de kurulabileceğini öngörmektedirler. Suriye'de Kürtlerin otonomi elde etmesinden sonra Türkiye'nin Kürt bölgelerindeki en önemli partner olması yönünde halkta bir beklenti olduğunu ileri sürmektedirler.

Öte yandan Suriye Kürtleri ile gerçekleşen görüşmelerde, Türkiye'nin Suriye'deki Kürtleri tanıması ve onların mücadelesine destek vermesi gerektiğini öne sürülürken, Türkiye'nin Suriye'deki Kürtlerin siyasi kazanımlarını tanımamasını eksiklik olarak değerlendirmiştir.

Temmuz 2014'te yapılan görüşmelerde ise Türkiye sınırına 10 kilometre uzaklıktaki Kobani'de yaşanan çatışmalar karşısında Türkiye'nin Kürtlere destek vermesi beklenmektedir. Bazı katılımcılar göre, eğer Türkiye'nin yanı başında Kürtler katliama uğrarsa, Suriye Kürtleri açısından Türkiye tarih boyunca katliama ortak olmuş bir ülke olarak anılacaktır. Katılımcıların önemli bir kısmı, Türkiye'nin mutlaka Kürtlere korumaya yönelik girişimlerde bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Öte yandan barış sürecinin öncelikli olarak çatışmamayı sağlaması açısından bir sonuç doğurduğunu ifade eden bazı görüşmeciler ise, sürecin ilerlemesi durumunda hem Türkiye hem de Suriye Kürtlerinin önemli kazanımlar elde edeceğine inanmaktadırlar. Bu kapsamda Türkiye'nin model olması tartışmalarına değinen ve kendisini tarafsız bir liberal Suriyeli Kürt olarak tanımlayan bir yazara göre, Türkiye yalnızca Türklere değil tüm Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya model olmak için Kürtleri de kapsayacak demokratik bir model inşa etmek zorundadır.

¹Aktaran, Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 107.

²<http://www.serxwebun.org/arsiv/354/files/assets/seo/page10.html>

³Bkz., H uman Right Watch, "Group Denial: Repression of Kurdish Political and Cultural Rights in Syria", November 26, 2009.

⁴Hugh Macleod, "Debate rages among Syria's opposition Kurds After years of Kurdish exclusion in Syria by the ruling Baath regime, there is hope for unity and justice once again", Al Jazeera News, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/05/20115816210895560.html>

⁵Kürt muhalif hareketleri için bkz., Ömer Hossino-İlhan Tanır, "Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış", ORSAM Rapor, No:111, Mart 2012

IMPR KADROSU

Doç. Dr. Veysel Ayhan
Doç. Dr. Aziz Hasan Barzani
Yrd. Doç. Dr. Burak Bilgehan Özpek
Dr. Kaan Dilek
Esra Demir
Nazlı A. Algan
Abdenour Toumi
Ümit Algan

Prof. Dr. Kamuran Reçber
Prof. Dr. Bilal SAMBUR
Prof. Dr. Muzaffer Ercan Yılmaz,
Doç. Dr. Mehmet Dalar
Doç. Dr. Ali Yaman
Yrd. Doç. Dr. Müslüm Basılğan,
Yrd. Doç. Dr. İmran Demir
Yrd. Doç. Dr. Jotiar Mahmut
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Şeyhanhoğlu
Yrd. Doç. Dr. Devrim Ümit
Dr. Kemal Kaya
Dr. Ümit Kılınç
Çetiner Çetin
Hakan Demir
Yrd. Dr. Umid Rafiq Fatha
Dr. Ferhad Osman Sherwani
Dr. Najdat Akrawi
Dr. Ali Abbas
Muhammed Suleyman
Dr. Bayer Dosky
Şükri Kırboga

Özkan Gökcan
Mehmet Öztürk
Erhan Parlak
Ceng Sağnıc
Fatih Şen
Abdulazim Şimşek
Başak Atalay
Abdulazim Şimşek
Uğur Çil
Hatice İbis
Muzaffer Kural
Yurdanur Kuşçu
Hakim Bakır
Musa Umutean Yüksel
Abdullah Sayın
Muhammed Atmaca

IMPR Başkanı
IMPR Direktörü, Irak Kürdistanı Araştırmaları Merkezi
IMPR Dİrektörü, Orta Doğu & Demokratikleşme
IMPR Direktörü, Şii Araştırmaları Merkezi
IMPR Direktörü, Körfez Araştırmaları Merkezi
IMPR Humanitarian Direktörü
IMPR Direktörü, Kuzey Afrika
IMPR Humanitarian Urfa Toplum Merkezi Genel Direktörü

IMPR Danışmanı, Uluslararası Hukuk
IMPR Danışmanı, Dini ve Kültürel Çoğulculuk
IMPR Danışmanı, Çatışma & Çözüm
IMPR Danışmanı, Orta Doğu & Afrika
IMPR Danışmanı Alevilik Çalışmaları
IMPR Danışmanı Orta Doğu & Afrika'nın Politik Ekonomisi
IMPR Danışmanı, Çatışma, Çözüm ve Müzakere Yöntemleri
IMPR Danışmanı, Irak Kürdistanı
IMPR Danışmanı Orta Doğu & Yönetişim
IMPR Danışmanı, Arap-İsrail Çatışması
IMPR Danışmanı, Güvenlik & Savunma
IMPR Danışmanı, Uluslararası Hukuk & İnsan Hakları
IMPR Danışmanı, Irak & Suriye
IMPR Danışmanı, Enerji, Petrol & Gaz
Süleymaniye Üniversitesi, Politik Bilimler Okulu
Arbil Planlama Koordinatörü, Elektrik Bakanlığı, KRG
Ulusal Güvenlik Danışmanı, KRG
Selahaddin Üniversitesi, KRG
Selahaddin Üniversitesi & Durham Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
IMPR Danışmanı, Duhok Üniversitesi, Öğretim Üyesi
IMPR Danışmanı, Suriye & Arap Muhalefeti

IMPR Uzmanı, Irak Kurdistanı
IMPR Uzmanı, Afrika Boynuzu & Kuzey Afrika
IMPR Araştırmacı, Suriye Kürtleri
IMPR Uzmanı, Iran and Irak Kürtleri
IMPR Uzmanı, Africa
IMPR Uzman, Orta Doğu'da Cemaatler ve İslamcılık
IMPR Araştırmacısı, Arap-İsrail Çatışması
IMPR Araştırmacı, Tarih
IMPR Körfez Araştırmaları Uzmanı
IMPR Araştırmacı, Orta Doğu'da Hristiyan Azınlıklar
IMPR Araştırmacı, Basra Körfezi
IMPR Araştırmacı, Basra Körfezi
IMPR Araştırmacı ABD-Orta Doğu İlişkileri
IMPR Editörü
IMPR Araştırmacı, IMPR Okul
IMPR Editörü

© 2014 IMPR

Yayınların telif hakları IMPR'a ait olup, 5846 sayılı
Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun uyarınca kaynak gösterilerek kısmen
yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde
önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayınlanamaz.



IMPR olarak daha önce yayınladığımız İnan Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı ile Irak Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı'nın ardından, söz konusu raporların bir devamı olarak da görülebilecek olan Suriye Kürtlerinin Kürt Sorunu ve Çözümüne Bakışı'nı yayınlamaktan büyük bir mutluluk duymaktayız.

IMPR tarafından hazırlanan bu 3. raporda, Türkiye'de yaşanan Kürt sorununun bölgede Suriye, bir diğere adıyla Rojava Kürtleri tarafından nasıl algılandığı üzerine odaklanmak ve bu alanda algı, beklenti, düşünce ve duyguların nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir. "Suriye'deki Kürt Grupların Kürt Sorunu Algısı ve Çözüm Önerileri Raporu" bir yandan Kürt sorununun çözümüyle ilgili farklı yaklaşımların ortaya konmasına yol açacak, diğere yandan da Kürt sorununa yönelik çözüm önerilerinin tüm Orta Doğu'nun demokratikleşmesine ve birlikte yaşam kültürüne katkı sağlayabilecektir.

Raporun hazırlanması için Rojava'da ve Suriye dışında yaşayan Kürtlerle doğrudan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmaları kapsamında bölgedeki kanaat önderleri, STK temsilcileri, akademisyen, siyasetçi, yerel aşiret liderleri ve araştırmacılarla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Raporun hazırlanmasında öncelikle olarak saha verileri objektif şekilde değerlendirilmeye çalışılmış ve her türlü görüş, bakış açısı ve algı tarafsız bir şekilde raporda yansıtılmaya çalışılmıştır.

